

FRANC PERKO

TRPELI SO NAŠI GOZDOVI

*Slovenski gozd in gozdarstvo v prvem
desetletju po drugi svetovni vojni*

LJUBLJANA 2005

PREDGOVOR

Pred nami je obsežno in zahtevno delo o dogajanju s slovenskimi gozdovi v njihovi zgodovini; začenši z avstro - ogrskim časom in še posebno po drugi svetovni vojni. Avtor se je lotil izredno zahtevne naloge, se poglobil v arhivsko gradivo in kritično razmišljal o dogajanju na relaciji gozd – človek, in to na primeru Slovenije, za kar mu velja posebna zahvala. Pogled v zgodovino pove, kaj se je dogajalo z gozdom – uničevanje - in kakšen je človek po naravi, ki se le prehodno strezni in preneha ropati naravo. To opažamo osebno, imamo lastne izkušnje, take so nenehne težnje k uničevanju okolja. In ker je temu tako, potem je konec političnemu čvekanju, lažem, ovinkarjenju, špekulacijam itn. Potreben je odločen zasuk z varstvom okolja in gozdarstvom kot vrhunsko kulturo, kateri je treba podrediti vse človekove aktivnosti.

V Sloveniji je po 100 letih uničevanja gozdov (zgodovinsko dokumentirano), po nenehnih velikih poseganjih v gozd, tudi še v prvih povojnih letih (po letu 1945 do leta 1953), nastal temeljit zasuk: uveljavljanje zavidanja vredne in prave kulture ravnanja z gozdom ter gozdnato krajino. V zadnjih desetletjih postajata gozd in njegova gozdna krajina »hotel s petimi zvezdicami«, česar pa slovenski prebivalec še ne dojema. Zelo pa to občudujejo tujci, ki nas vse pogosteje obiskujejo; gozd naše polifunkcionalno svetišče. O vsem tem se lahko prepriča le Slovenec, ki se spominja izsekane Slovenije iz predvojnih časov, za kar obstoja dokumentacijsko gradivo. Nepoučeni se sploh ne zavedajo koliko naporov, truda in temeljnega idejnega zasuka je bilo potrebno, da na gozd ne gledamo več kot na rudnik, na koruzno njivo ali na kaj podobnega. To omenjam zato, da Slovenija dokončno za vedno prekine z ropanjem njene narave, da druge stroke začno posnemati »gozdarstvo kot resnično kulturo«. To poudarjam zato, ker se nenehno pojavljajo (dokumentirano v knjigi) poskusi s strani »politikantov« o preobremenjevanju narave oziroma o ponovnem zanemarjanju doseženega z gozdom v Sloveniji.

Kot posebnost je treba poudariti uvedbo ekološkega knjigovodstva kot edinstven primer vlaganja sredstev, dobljenih iz gozda in vrnjenih nazaj v gozd - vse kot genialni pripomoček za revitalizacijo slovenskega gozda. Če bi nekaj podobnega znali uvesti v kmetijstvu, potem bi to pomenilo povsem zdravo pot v pridelavi hrane itn. Da bi bolje razumeli bistvo povedanega, preberimo knjigo Mladinske matice Oskarja Hudalesa iz predvojnega časa z naslovom Postelja gospoda Fibriha.

V omenjeni knjigi je opisano, kako je lastnik gozda od posekanega lesa prejel le drobiž, pretežni del pa je dobil podjetnik Fibrih.

Gozd je enkratna iznajdba narave, zato ga jemljimo celostno in temu primerno tudi načrtujemo ravnanje z njim za skupine in za vsakega lastnika posebej. Pri tem uveljavljamo enkratno pomembno lastnost gozda: trajnostno lastnost oziroma načelo mnogonamenskosti gozda in njegovih sestavin - kot pogoj za uspešno trajnostno ekonomijo z gozdom lastnika in družbe.

Z vsem omenjenim se Slovenija uvršča kot zgled v evropskem prostoru ne samo gozdarstvu, temveč tudi na drugih področjih človekove aktivnosti. Zato kot stroka odklanjamo sleherno zlorabo z gozdom, ki se v družbi občasno in vendar nenehno pojavlja. Iz knjige sledi poduk sedanji družbi, kakšno trnjevo pot gozdarstva od »rudniškega gozda« (beri gozda za eksploatacijo) k trajnostno polifunkcionalnemu gozdu je moralo slovensko gozdarstvo prehoditi, da lahko domovini Sloveniji poklanja prikazano enkratno vrednoto na njeni poti navzgor. Skratka, vzor svetovne podobe sodobnega gozdarja.

Prof. dr. Dušan Mlinšek

SPLOŠNE POLITIČNE IN GOSPODARSKE RAZMERE PO KONCU DRUGE SVETOVNE VOJNE

Kako je nastajala državna lastnina

Celotni povojni jugoslovanski razvoj do razpada države leta 1991 je označevalo dejstvo, da je iz vojne kot najmočnejša politična sila izšla Komunistična partija, ki ji je nato uspelo obdržati oblast polnih petinštirideset let. Že med vojno je ustvarila razmere za prevzem oblasti in izvedbo revolucionarnih ukrepov. Kot glavna (marsikje tudi edina) organizatorica upora je poskrbela, da se je njena prevladujoča vloga ohranila v vseh političnih in vojaških, še posebno pa represivnih organih. V duhu marksistično-leninistične teorije in po sovjetskem vzoru je vodila politiko »izgradnje« socializma, to je vpeljevanje enopartijskega sistema, ukinjanje zasebne in ustvarjanje državne lastnine, kolektivizacijo kmetijstva in uvajanje državno-centralističnega sistema. Ti procesi so potekali zelo hitro; precej hitreje kot v vzornici Sovjetski zvezi, ki je zanje potrebovala več kot desetletje. (REPE, 1996)

Načrt gospodarskega razvoja Jugoslavije je KPJ izdelala še pred koncem vojne, temeljil pa naj bi na državni, zadružni in zasebni lastnini. Prvi dve naj bi se čim bolj širili, medtem ko bi zasebni sektor omejevali in bi zanj veljala strožja merila, čeprav ga je partija prva leta po vojni zaradi obnove štela za potrebnega. Med najpomembnejšimi ukrepi, ki naj bi to omogočili, je po sovjetski teoriji sodila nacionalizacija, še posebno industrijskih podjetij. Zaradi številnih razlogov (zunanjih okoliščin, nerešenega mejnega vprašanja, šele nastajajočega neizkušenega državnega aparata) je KPJ z dejansko nacionalizacijo odlašala do konca leta 1946, glavne industrijske panoge (naftno industrijo, črno metalurgijo, rudarstvo, nekovinsko industrijo) pa večinoma podržavila z zaplembo (konfiskacijo) ali začasno upravo (sekvestracijo). Kontrolo je uvedla tudi z državno distribucijo surovin, kar je zmanjšalo možnosti za obstoj zasebnih podjetij. Po sprejetju ustave FLRJ (februarja 1946) so se začele zakonske, nato pa neposredne (tajne) priprave na nacionalizacijo. Ta je bila decembra 1946 izvedena v vseh podjetjih državnega in republiškega pomena, aprila 1948 pa še v preostalih podjetjih, kulturnih, prometnih in zdravstvenih ustanovah. Kolikor je ostalo, so dodatno nacionalizirali še leta 1958, ko so na vrsto prišle tiste zasebne

hiše, stanovanja in poslovni prostori, ki so presegli določen lastniški maksimum. Odškodnine za nacionalizacijo so bile daleč pod dejansko vrednostjo, saj je oblast nanje gledala kot na nepotrebno breme. (REPE, 1996)

Z Zakonom o agrarni reformi in kolonizaciji v Sloveniji, ki ga je izdalo predsedstvo SNOS 17. decembra 1945 skupaj z zakonom o razlastitvi posestev, ki jih obdelujejo viničarji in koloni, je bilo določeno, da se taka posestva razlastijo brez odškodnine, razen manjših posesti, ki so pridobljena s prihranki, izvirajočimi iz produktivnega dela. Veleposestva z več kot 45 ha ali več kot 25 ha obdelovalne zemlje so razlastili brez odškodnine, prav tako cerkvena posestva z več kot 10 ha skupne površine, razen tistih s posebnim družbenim ali zgodovinskim pomenom, ki so lahko obdržala do 30 ha obdelovalne zemlje in do 30 ha gozdov. Posestva nekmetov z več kot 3 ha zemlje oziroma 5 ha gozda so razlastili z odškodnino v višini enoletnega pridelka na hektar, prav tako kmečka posestva z več kot 45 ha (20–35 ha obdelovalne zemlje in 10–25 ha gozda). Določbe tega zakona so v Sloveniji, razen na Primorskem, izvajali v zimskih in prvih spomladanskih mesecih leta 1946 in zajeli 2.842 kmetijskih gospodarstev s skupno površino 150.669 ha. Poleg tega je prišlo v zemljiški sklad še nadaljnjih 152.334 ha skupnih površin, ki so bile last nemških državljanov oziroma sovražnikov države. Tako je zemljiški sklad obsegal skupno 11.830 kmečkih gospodarstev s skupno površino 303.003 ha, kar so razdelili na državni sektor (gozdna gospodarstva 60 %, državna posestva 6 %, razne ekonomije 1 %), združni in zasebni sektor. Med 10.268 agrarnih interesentov je bilo razdeljenih 14.515 ha zemlje, poleg tega pa je bilo na 12.885 ha naseljenih 2.900 kolonistov. Nekaj slovenskih kolonistov je odšlo tudi v Vojvodino. Poleg omenjenih ukrepov je bil za kmete zelo ugoden zakon o brisanju kmečkih dolgov, nastalih pred letom 1941. (ZAKRAJŠEK, 1979)

Agrarna reforma je zemljo še bolj razdrobila, zmanjšala kmetijski sloj (število kmetij, ki so bile sposobne preživeti, se je zmanjšalo), začel se je proces nastajanja polkmetov in množične selitve v mesta na delo v industrijo. Ta proces se je še poglobil leta 1953, ko je začel razpadati sistem nasilnega združništva in je bil za vse uveden zemljiški maksimum 10 ha.

Država je videla rešitev v kolektivizaciji in jo je, tudi pod vplivom sovjetskih očitkov o zanemarjanju razrednega boja na vasi, začela pospešeno izvajati, tako da je vrh dosegla leta 1949. Na silo je začela tlačiti kmete v zadruga. Kljub velikim vloženim sredstvom, energiji in represivnim ukrepom proti kmetom, ki so se marsikje tudi uprli, kolektivizacija na vasi ni uspela in so jo po dveh letih začeli opuščati (REPE, 1996).

Upravljanje gospodarstva

Upravljanje z gospodarstvom je prevzel državni aparat. Načelo donosnosti in dobička je bilo ukinjeno, podjetja so delovala po predpisih državnega proračuna, vsi prihodki in odhodki so šli čez eno, določal pa je tudi akumulacijo, poslovne in plačilne

fonde ter druge kategorije. Zapovedi, prepovedi, uredbe so prihajale od vrha navzdol. Podlaga za delo vsega dogajanja v državi je bila podrobno načrtovana od zgoraj navzdol. Podjetja so bila razdeljena na podjetja državnega, republiškega in lokalnega pomena, ministrstva so bila razdeljena na razne direkcije. Najpomembnejšo vlogo v sistemu je imela planska komisija, ki ji je načelovala najbolj avtoritativna oseba vlade. Tak način je bil povzet po vzoru iz Sovjetske zveze in se je obdržal prva štiri leta po vojni; imenoval se je administrativno upravljanje in vodenje gospodarstva, celotni sistem družbe pa administrativni socializem. Po letu 1950 je bil togi sistem deloma opuščen, uvedeno je bilo upravljanje kolektivov nad podjetji, sprostito se je delovanje objektivnih ekonomskih zakonov v določenih okvirih, nad vsem pa sta še vedno budno bdela politika in država.

Obnova porušene in od vojne prizadete države v letih 1945–1947

Obnova se je začela že med vojno, in sicer na osvobojenih ozemljih in takoj za premikajočo se frontno črto. Obnavljali so mostove, ceste in železnice, iz rek in morja so odstranjevali mine. Improvizirana industrija je sprva delala za fronto, nato se je preusmerila na civilno proizvodnjo. Velikansko je bilo pomanjkanje vseh vrst proizvodnih strojev, primanjkovalo je delovne sile, predvsem pa hrane. Zato je bil na vasi uveden prisilen odkup, ki je trajal nekaj let. Odkupne kampanje in določanje kvot, ki so se (tudi na račun industrializacije) povečevale, pa so povzročale skrivanje poljskih pridelkov in živine, kmečke upore in kot posledico pretepanje, denarne in visoke zaporne kazni, na katere je bilo obsojenih več tisoč kmetov (v Jugoslaviji, op. a.). Pri prehrani je veliko pomagala UNRRA s paketi hrane in drugimi oblikami pomoči (kmetijsko mehanizacijo, zdravstveno opremo, oblekami, izobraževalnimi programi). Z omenjeno pomočjo je – poleg lastnih sil – Jugoslavija po vojni uspela obvladati lakoto in začeti gospodarsko obnovo. Državne oblasti so se borile proti špekulacijam in črnoborzijanstvu.

Glavna gonilna sila obnove je bilo prostovoljno delo v vseh oblikah: od množičnih delovnih akcij do raznih vrst tekmovanj in udarništva, kar je politika spodbujala s pomočjo medijev in množičnih organizacij ter s podeljevanjem različnih zvanečih nazivov (udarnik, junak socialističnega dela, udarni kolektiv, zadruga borec za visok pridelek ipd.).

Sodelovanje v delovnih akcijah je bila moralna obveznost, ki so jo ljudje sprejemali z navdušenjem in prepričanjem o boljši prihodnosti. S prostovoljnim delom mladinskih delovnih brigad iz vse Jugoslavije in tujine, med parolami in petjem zanosnih pesmi so bili zgrajeni številni pomembni objekti, med njimi proga Brčko–Banoviči, avtocesta Zagreb–Beograd, imenovana »cesta bratstva in enotnosti«, proga Šamac–Sarajevo. Mnogi mladinci so prvič zapustili vas, ko so šli na akcijo, se naučili pisati, upravljati s stroji, prvič so gledali filmsko predstavo.

porabo, ki so jo posebej načrtovali na nižjih upravnih enotah, hkrati pa zadostiti tudi lastne potrebe po lesu. Državni načrt je imel prednost povsod, zlasti pa izvoz.

Ker so bili slovenski gozdovi dostopnejši kot v drugih republikah in je bilo v njih več iglavcev, so bili vsa leta bolj obremenjeni z eksploatacijo, čeprav so bili siromašnejši glede na lesne zaloge. Tako je v petletki LRS izpolnjevala povprečno 26 % skupnega državnega načrta, namesto okoli 10 %, kot bi ustrezalo glede na razmerje gozdnih fondov. (TURK, 1955)

KRATKA PREDSTAVITEV GOZDARSTVA IN GOZDOV V SLOVENIJI PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Za boljše razumevanje gozdarstva v Sloveniji po drugi svetovni vojni je treba pogledati v zgodovino.

V obdobju med obema vojnama je bila gozdarska služba urejena posebej za državne (in verskozakladne) gozdove in posebej za strokovno nadzorno dejavnost pri političnih oblasteh. Ko je agrarna reforma veleposestnikom vzela del gozda, se je znatno povečal sektor splošnodružbenih gozdov. Zanje je bila ustanovljena Začasna državna uprava razlaščenih veleposestniških gozdov v Ljubljani. V Sloveniji je bilo tedaj od gozdarskega osebja pri upravi državnih, verskozakladnih in razlaščenih veleposestniških gozdov 18 uslužbencev z visokošolsko strokovno izobrazbo, 22 s srednješolsko, 12 z nižješolsko in 34 gozdnih čuvajev. Pri upravi veleposestniških gozdov je bilo 12 strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo, 52 s srednješolsko, 10 z nižješolsko in 176 čuvajev. Uprava gozdarske nadzorne službe je zaposlovala 16 strokovnjakov z visoko in 18 s srednjo izobrazbo. V medvojnem razdobju se je dokaj hitro večalo število slovenskih gozdarjev z visokošolsko in srednješolsko izobrazbo. Sčasoma je v Sloveniji zanje začelo primanjkovati delovnih mest. Naši gozdarji, zlasti tisti z visoko izobrazbo, so našli zaposlitev v drugih delih Jugoslavije.

Stanje zasebnih kmečkih gozdov pred drugo svetovno vojno

Za večji del Slovenije, ki je po prvi svetovni vojni pripadal Jugoslaviji, so za pripravo gozdnogospodarskih načrtov in gospodarjenje z gozdovi veljala določila leta 1929 sprejetega Zakona o gozdovih kraljevine Jugoslavije. To je bil prvi zakon o gozdovih, ki je na naših tleh predvidel obveznost priprave načrtov za državne gozdove, gozdove s posebnim javnim nadzorom in za zasebno gozdno posest s površino več kot 300 ha. Zakon navaja, da je minister za gozdove in rudnike posebej predpisal navodila za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov. Predpisano je bilo tudi, da smejo načrte izdelovati gozdarski strokovnjaki s fakultetno izobrazbo in državnim izpitom za samostojno upravljanje gozdnega gospodarstva. Obveznosti gospodarjenja po gozdnogospodarskih načrtih so bile v zakonu strogo sankcionirane.

Bližal se je končni obračun piše Sevnik, na Bazi 80 smo se pripravljali na odhod in začeli pospravljati svoje pisarne. Zadnji spis, ki smo ga spravili v arhiv in ga vložili v bunker, se je glasil takole:

Predsedstvo SNOS

Odsek za gozdarstvo

Št. 125/45 Predmet: Poročilo o delu odseka

Dne 23. 4. 1945

Osrednji pisarni odsekov pri Predsedstvu SNOS

Na okrožnico šte. 192 od 22. 4. 1945.:

1. Odsek je izdelal referat o lovstvu v bivši Jugoslaviji ter sklical ožji posvet lovcev, agrarcev in gozdarjev. Na podlagi načelnih stališč, sprejetih na tem posvetu, je bil referat spopolnjen ter predložen Predsedstvu, Študijski komisiji in Ministrstvu šumarstva v Beogradu.

2. Odsek je izdelal referat o pripravi in impregnaciji železniških pragov in drogov v zvezi z obnovo železniškega prometa. Ta referat je bil sestavljen na temelju posvetov med zastopniki NOVGRAD-a, odseka za gradnje, odseka za industrijo in odseka za gozdarstvo, na katerih se je obravnavalo tudi vprašanje obnove železniških prog. Dostavljen je vsem navedenim odsekom in Študijski komisiji.

3. Za predavanja v radiu je bil pripravljen sestavek »Glavni problemi našega gozdarstva.«

4. Za časopise je bilo pripravljenih več krajših člankov, od katerih je nekaj bilo priobčenih v »Novicah«.

5. Od gradiva za logarske tečaje je v tem času bila pripravljena učna snov za »Urejanje gozdov« in »Varstvo gozdov«.

6. Izdelan je bil predlog glede organizacije Ministrstva za gozdarstvo, o zasedbi delovnih mest ter prvih ukrepih, ki jih bo izdati takoj po osvoboditvi.

7. Člani tega odseka so na upravo-političnih tečajih imeli več predavanj o gozdarstvu.

8. Na terenu so člani odseka pomagali okrožju pri pogozdovanju in preskrbi drv, ter prometno tehničnemu odseku Glavnega štaba pri pripravi lesa za obnovo. Okrožju so pomagali tudi pri ceni vah vojne škode v gozdovih, v zvezi z zahtevami po odškodnini.

9. Nadalje se je odsek ukvarjal z reševanjem tekočih poslov ter dajanjem navodil Pokrajinskim, Okrožnim in Okrajnim gozdarskim odsekom. O svojem delu pošilja odsek mesečna poročila Ministrstvu šumarstva v Beogradu.

10. V izdelavi je referat o lesnoindustrijskih obratih v Sloveniji; nadalje se pripravlja osnutek pravilnika o lovskih zadrugah ter referat o pogozdovanju Krasa.

Smrt fašizmu – svobodo narodu

Načelnik:
Ing. Sevnik Franjo

GOZD IN GOZDARSTVO LETA 1945

V prvi slovenski vladi je bilo tudi ministrstvo za gozdarstvo

Še pred koncem vojne so bile v posameznih federalnih enotah ustanovljene narodne vlade. Ker se je na jugoslovanskih tleh vojna najpozneje končala v Sloveniji, je bila z zakonom o narodni vladi Slovenije, ki ga je predsedstvo SNOS sprejelo 5. maja 1945 v Ajdovščini, kot zadnja ustanovljena tudi Narodna vlada Slovenije. Njen predsednik je postal Boris Kidrič, v njej pa je bilo tudi prvo slovensko ministrstvo za gozdarstvo; prvi minister je postal Tone Fajfar.

Celotna Narodna vlada je bila sestavljena takole:

predsednik Boris Kidrič

podpredsednik dr. Marjan Breclj

minister za notranje zadeve Zoran Polič

minister za pravosodje dr. Jože Pokorn

minister za prosveto dr. Ferdo Kozak

minister za finance dr. Aleš Bebler

minister za industrijo in rudarstvo Franc Leskošek

minister za trgovino in oskrbo dr. Lado Vavpotič

minister za poljedelstvo Janez Hribar

minister za gozdarstvo Tone Fajfar

ministrica za socialno politiko Vida Tomšič

minister za narodno zdravje dr. Marjan Ahčin

minister za gradnje dr. Miha Kambič

minister za lokalni promet Franc Snoj

Vlada je prišla v Ljubljano 10. maja 1945.

Tako Vlada kot ministrstva so takoj začeli z delom, ki pa ga je bilo veliko.

Prvo poročilo Ministrstva za gozdarstvo Narodne vlade Slovenije Beogradu

Ustava je sicer zagotavljala federativnost in predstavniško demokracijo, dejansko pa je bila uvedena centralizacija po zgledu Sovjetske zveze; oblast so imeli izvršni organi pod vodstvom komunistov. Celotno družbeno strukturo je vodil politbiro CK KPJ z desetimi ljudmi; posamezniki so bili zadolženi za posamezna področja (eden za oborožene sile, drugi za izgradnjo države, tretji za ekonomski razvoj itn.). KPJ ni delovala javno in je ohranjala značilnosti kadrovske partije. Politično mobilizacijo ljudi je izvajala prek Ljudske fronte in drugih množičnih organizacij. Federalne enote so morale vse dejavnosti usklajevati s prestolnico Jugoslavije, Beogradom. Tako je 26. junija 1945 Ministrstvo za gozdarstvo poslalo Ministrstvu za gozdarstvo v Beograd prvo poročilo za maj in junij²:

NARODNA VLADA SLOVENIJE

Ministrstvo za gozdarstvo

Zap. št. 450/1

Ljubljana, dne 26. junija 1945

Predmet: Poročilo za mesec maj-junij

Ministarstvu šumarstva
Beograd

Za mesec maj-junij podajamo sledeče poročilo:

I. Organizacija gozdarske službe. Takoj po prihodu v Ljubljano, to je po 10. 5. 1945, smo pristopili k organizaciji Ministrstva za gozdarstvo. To ministrstvo se je naselilo v prostorih bivšega odseka za gozdarstvo banske oziroma pokrajinske uprave, v palači bivše Hranilnice dravske banovine v Ljubljani, Knafljeva ul. 9/I. Prevzete so bile sledeče ustanove: Odsek za gozdarstvo, odsek za hudournike, direkcija državnih gozdov, začasna državna uprava razlaščenih gozdov ter privatni ustanovi: direkcija versko-zakladnih gozdov in gozdna uprava Karla Auersperga, ki je imela zadnje čase svoj sedež v Ljubljani. Vse navedene ustanove so prišle v sklop Ministrstva.

Z ozirom na to, da nova organizacija Ministrstva še ni bila dokončno obravnavana oziroma določena in na nujno potrebo, da delo po vseh panogah gozdarstva čimprej steče, je bilo na kolegijalnem posvetu gozdarjev aktivistov predlagano, da se začasno ustanovi 15 referatov. Ta predlog je bil osvojen in izgleda začasna organizacija tega Ministrstva takole:

Minister: Fajfar Tone

I. Pomočnik ministra: ing. Sevnik Franjo

II. Šef kabineta: ing. Cajnko Tugomir

1. Referat za administracijo: ing. Rejic Hinko

2. Referat za računovodstvo in blagajno: Lavrenčič Julij

3. Referat za šolstvo: ing. Sotošek Stanko

4. Referat za lovstvo: ing. Kafol Ciril

5. Referat za pravne zadeve: Gabrovšek Emil

6. Referat za državne gozdove: ing. Cerjak Dominik

7. Referat za ZDU gozdove: ing. Jerman Janez

8. Referat za versko-zakladne gozdove: ing. Hočevnar Jurij

9. Referat za veleposestniške gozdove (KUNI): ing. Budihna Karmelo

10. Referat za lesno industrijo: ing. Žumer Alojzij

11. Referat za nedržavne gozdove: ing. Funkl Alojzij

12. Referat za zgradbo hudournikov: ing. Kanc Stanko

13. Referat za ureditev gozdov: ing. Šušteršič Mirko

14. Referat za gradnje (prometila, stavbe): ing. Kerin Alojz

15. Referat za obnovo gozdov: ing. Žagar Bogdan

Tem referatom mislimo dodati še:

Referat za statistiko: ing. Čokl Martin

Referat za prometila: ing. Klemenčič Ivan

Referat za kataster: geometer Šmid Franjo

Ekonomat: Gradišek Lovrenc

Ko bo dokončno sprejet osnutek uredbe o organizaciji gozdarske službe, ki je bil obravnavan na konferenci v Beogradu v dneh 30. 5., 31. 5. in 1. 6., bomo pristopili k definitivni organizaciji tega Ministrstva. Prosimo, da nam ta projekt oziroma navodilo čimprej pošljete.

Organizacijo gozdarske službe po terenu smo izvršili tako, da smo poslali na okrožja in okraje strokovnjake za zasedbo mest okrožnih in okrajnih gozdarjev ter določili vodje gozdnih uprav na državni, versko-zakladni in razlaščeni veleposestniški gozdni posesti. Zaradi pomanjkanja osebja je bilo mogoče zasesti le najnujnejša mesta.

II. Gozdno gospodarstvo. Začelo je delo na vseh upravah državnega sektorja, vendar je to delo zelo otežkočeno zaradi pomanjkanja strokovnih moči, gozdnih delavcev, pomanjkanja živil, prevoznih sredstev in orodja. Te težave le počasi premagujemo in produkcija drv, tehničnega lesa, oglja in lubja za strojila se zato le počasi dviga. Zaloge tega materiala v gozdovih so le majhne. Te se bodo v prvi vrsti porabile.

III. Lesno gospodarstvo. V sporazumu z Ministrstvom za industrijo smo takoj po prevzemu oblasti pristopili k delu vzpostavitve obratovanja nepoškodovanih lesno-industrijskih obratov in obnovi tistih industrijskih naprav, ki niso preveč poškodovane, a so za splošna obnovitvena dela nujno potrebne. Lesnemu gospodarstvu posvečamo

² ARS fond 675, fascikel 98

Teksti povzeti iz virov ARS (Arhiv Republike Slovenije) niso lektorirani.

posebno skrb. Pričakujemo čimprejšnjo načelno rešitev vprašanja, v katero kompetenco bo spadala lesna industrija, ki je bila obravnavana na gornji konferenci.

Delo na terenu otežkočajo tudi še težke razmere na naši severni in zapadni meji ter okoliščini, da se v gozdovih nahajajo ponekod še manjše skupine sovražnih band in skrivačev.

Medtem se zbirajo podatki o stanju vseh lesno-industrijskih naprav in zalog lesa. Zbiranje teh podatkov je pa dokaj otežkočeno zaradi pomanjkanja osebja, prevoznih in pogonskih sredstev. Te težave se pa z vsakim dnem zmanjšujejo in bomo predvidoma koncem meseca julija v stanu podati dokaj točen pregled.

Dalje delamo pospešeno na organizaciji gozdarskega šolstva. Te dni smo odposlali v Avstrijo ing. Sotoška in polkovnika Pekareka, da poiščeta inventar gozdarske šole v Mariboru ter drug inventar gozdnih uprav, ki so ga odvlekli Nemci.

Nadalje pripravljamo osnutke uredb glede versko-zakladnih gozdov in razlaščenih gozdov ter za lovstvo. Proučuje se tudi predlog unifikacije gozdarske službe, ki je bil obravnavan v Beogradu in ga nameravamo smotrno prilagoditi razmeram v Sloveniji.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

POMOČNIK MINISTRA:
(Ing. Sevnik Franjo)

Statistično tekmovanje

Takoj po osvoboditvi so imela ministrstva pomanjkljive podatke o razmerah v posameznih resorjih. Za delo je bilo nujno treba pridobiti prave informacije, kar je veljalo tudi za gozdarstvo. Kako to rešiti? Najprimernejši način je bil razpisati tekmovanje, ker bi tako najhitreje pridobili želene podatke. 28. avgusta 1945 so na kolegijskem posvetu Ministrstva za gozdarstvo sprejeli sklep, da se bo gozdarstvo udeležilo tekmovanja v zbiranju statističnih podatkov. Rok je bil zelo kratek: 15. september. Takoj drugi dan so posamezni oddelki začeli s tekmovalnim delom. Sestavili so obrazce, napisali okrožnice in jih razposlali Narodnoosvobodilnim odborom ter gozdarskim upravam. Vzpostavili so tudi stik z Ministrstvom za kmetijstvo, da bi ugotovili gozdne površine, ki jih je upravljalo poleg poljedelskih površin.

V poročilu piše³: Kakor so često naši organi na terenu počasni, so se v konkretnem slučaju pridno odzvali pozivu in še dovolj točno in hitro pošiljali poročila, vendar ne tako, da bi ministrstvo uredilo vse podatke do danega roka. Zato je bil sicer 15. t.m. (septembra op. a.) ves statistični material zbran v konceptih, ali se je še vedno urejeval, dopolnjeval ali popravljaj.

³ ARS fond 1118, fascikel 44

NARODNA VLADA SLOVENIJE MINISTRSTVO ZA GOZDARSTVO

Štev. 1762/1.

Ljubljana, dne 22. avgusta 1945.

Ustanovitev „Gozdarskega sveta.“

— 0 d l o k . —

V svrhu vsestranske strokovne ocene posebnih vprašanj gozdnega gospodarstva in temeljite presoje predvidenih načelnih ukrepov v gozdarstvu je potrebno v ministrstvu za gozdarstvo Slovenije osnovati posvetovalno telo gozdarskih strokovnjakov.

Zato odrejam:

Pri ministrstvu za gozdarstvo Slovenije se osnuje gozdarski svet, ki se sestane po potrebi in razpravlja ona vprašanja gozdnega gospodarstva, katera mu v razpravo dodelim jaz ali moj pomočnik. Predlog po obravnavanih vprašanjih bo predlagal gozdarski svet mojemu pomočniku radi nadaljnega postopka in obdelave.

V Gozdarski svet odrejam:

- 1) kot predsednika: ☒ ing. Šušteršič Mirka,
- 2) kot tajnika: ☒ ing. Žagarja Bogdana,
- 3) kot člane: ☒ ing. Rejloa Hinka, ☒ ing. Sotoška Stanka, ☒ ing. Rajner Franja, ☒ ing. Cerjaka Dominika, ☒ ing. Žumra Alojza, ☒ ing. Klemenčič Ivana.

Na predlog gozdarskega sveta bom kooptiral v istega še druge gozdarske strokovnjake tega ministrstva, ako se to pokaže potrebno.

Gozdarski svet skliče predsednik. Tajnik gozdarskega sveta izvrši končno redakcijo sklepov v obliki končnega predloga. Za seje odreja potrebnega zapisničarja.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

M i n i s t e r :
(TONE FAJFAR, s. r.)

Odlok o ustanovitvi gozdarskega sveta. ARS fond 675, fascikel 38

Delovna brigada Bohinj, 10. september 1945. Žaganje drv za ljubljansko prebivalstvo.
Foto: Leon Jere. Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.

Ljudje so si pred prihajajočo zimo in bojznijo, da se z drvni ne bodo mogli oskrbeti na legalen način, pomagali tudi tako, da so se podali v najbližji in najpriročajni tuj gozd ter si kar sami pripravljali drva. O velikem obsegu takega pripravljanja drv so poročali na seji pri Okrožnem odboru OF – ljubljanskega okrožja 4. decembra 1945 okrajni gozdarji in gozdni upravitelji. Zapisnikar je to zabeležil takole¹⁰:

Po poročilih gozdarjev je opazati v bližini industrijskih centrov Jesenice, Kranj, Stražišče in Tržič ogromne gozdne tatvine, kjer si okoličani na samovoljen in nedopustni način napravljajo drva. Ta način preskrbe z drvni se je ponekod tako razpasel, da mnogi nočejo obče več kupovati niti drva niti premoga, četudi bi zato imeli možnosti (na primer pri KID Jesenice). Opazilo se je, da so mnogi članek objavljen v Ljudski pravici dne 9. oktobra 1945 pod naslovom »Pobrigajmo se za drva sami« na svoj način tolmačili, češ da si v sili vsak lahko drva sam napravi na udarniški način v tujem gozdu!

Vse gozdarje se je opozorilo na potrebo nameščanja skupnih gozdnih čuvajev v krajih, kjer se pogosto pojavljajo tatvine v gozdih. Gozdne čuvaje naj po predlogu odsekov za gozdarstvo pri okrajnih NOO namestijo Mestni oziroma Krajevni NOO in to v smislu »naredbe o potrebi nameščanja gozdnih čuvajev«, ki je izšla v Služb. listu z dne 15. IV. 1933 št. 205/31.

¹⁰ ARS fond 675, fascikel 48: Zapisnik seje okrajnih gozdarjev in gozdnih upraviteljev, ki je bila 4. decembra 1945 pri Okrožnem odboru OF – ljubljanskega okrožja

Delovna brigada Bohinj, 10. september 1945. Brigadirji so prisluhnili navodilom za delo.
Foto: Leon Jere. Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.

Raztolmači se nadalje, da je dolžnost organov Narodne milice, da čuvajo tudi narodno imovino – gozdove. Ugotovljene gozdne prestopke se naj v smislu določil zakona o gozdovih (§ 151 in sl.) prijavi pristojnim oblastem in krivce kazensko zasleduje.

Obnoviti je bilo treba tudi gozdne ceste,
gozdne železnice in žičnice

Zaradi vojnega razdejanja gospodarskih objektov, predvsem naselij na podeželju, je bilo treba že za golo preživetje nujno obnoviti objekte, in to po najhitrejši in najcenejši poti. Gradbenega materiala je primanjkovalo in razumljivo, kot vedno ob takih priložnostih, je moral največji delež prispevati gozd. Potrebe so terjale poseganje v gozd na najbolj pristopnih mestih, ne glede na načela pravilnega ravnanja z gozdovi. V težnji čim hitreje in čim laže se oskrbeti s potrebnim lesom, ki je ob pomanjkanju drugega gradbenega materiala mašil vse vrzeli, pogosto ne glede na smotrnost uporabe, so sekali ob cestah, blizu naselij, in sicer tisto vrsto lesa, ki so jo potrebovali. Obseg sečnje so določale potrebe, omejevalo pa pomanjkanje delovne sile, orodja, opreme, slaba prehrana. Za večjo proizvodnjo lesa, zlasti drv, so si pomagali s prostovoljnimi delom in mladinskimi delovnimi brigadami. Eksploatacija

*Delovna brigada Bohinj, 10. september 1945 Kuhanje in delitev hrane. Foto: Leon Jere.
Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.*

gozdov je potisnila v ozadje vso drugo gozdarsko dejavnost. Gozdne uprave so si morale sproti pripravljati proizvodna sredstva za delo in prevoz ter hkrati skrbeti za preskrbo delavstva. Les so sekali in izdelovali ne glede na letni čas, oddajali so ga po prioritetenih potrebah, ki so jih presojali družbeni organi. Vsa preskrba je bila na nakaznice.

Po osvoboditvi sta tudi v gozdovih – kot povsod drugod v gozdarstvu – vladala opustošenje in zanemarjenost. Med vojno je bilo porušeno, požgano ali je propadlo, ker ni bilo rednega vzdrževanja, mnogo gozdarskih poslopij in prometnih naprav. V letu 1945 je bilo treba najprej vzpostaviti promet na tistih gozdnih izvoznih napravah, kjer so že pred vojno ali med okupacijo čakale na izvoz velike zaloge posekanega lesa.

V letu 1945 so tako obnovili prometne naprave:

– žičnica Blatni graben (Soteska - Bohinj)	800 m dolžine
– žičnica Opatova gora (Kostanjevica)	1.400 m dolžine
– gozdna železnica v Puterhofu (Tržič)	5 km dolžine
– gozdna železnica v Mislinji	11 km dolžine
– cesta na Mežakljo (Bled)	12 km dolžine
– cesta na Pokljuko (Bled)	13 km dolžine
– delna rekonstrukcija ceste Ig - Golo	3 km dolžine

*Na skladišču lesa Lesne industrije Solčava, 20. september 1945. Foto: Marjan Pfeifer. st.
Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.*

Poleg naštetih večjih del so bila opravljena najnujnejša manjša popravila lesenih mostov, škarp in poti tudi na drugih območjih. Več pa na tem področju v prvem letu po vojni ni bilo mogoče narediti. Vse drugo je moralo – kljub neznosnim potrebam po lesu – počakati na boljše čase.

Povzetek dogajanja v prvem letu svobode

Ob osvoboditvi je delo v naših gozdovih skoraj povsem počivalo, pridobivanje lesa iz gozdov je bilo neznatno. Strokovno gozdarsko osebje je bilo raztepeno na vse vetrove, prav tako tudi gozdni delavci, oglarji, žagarji, vozniki; mnogi so v bojih padli ali bili ranjeni, bili so bolni ali pregnani. Prevoznih sredstev – kot so: traktorji, tovornjaki, vprežna živina, vozovi, vprege – pa tudi opreme in orodja je bilo malo. Poleg vsega pa je bilo najhujše pomanjkanje hrane, obleke, obutve in stanovanj.

Ogromna vojna opustošenja gospodarskih objektov, zlasti naselij na podeželju, so terjala že za goli življenjski obstanek nujno obnovo, in to po najhitrejši in najcenejši poti. In kje je to bilo? V takih razmerah je bil gozd, kot mnogokrat v zgodovini, rešilna bilka. Razumljivo je, da je moral gozd, kot vedno in povsod, tudi pri obnovi prispevati svoj velik delež. Zaradi potreb so posegali v gozd na najbolj pristopnih mestih. V težnji čim hitreje in čim lažje pridobiti potreben les, ki je ob pomanjkanju

K točki 6.

Iz poročil oziroma predlogov se omenja le ono kar je splošno važnejšega;

a.) Poslovanje odsekov za gozdarstvo pri raznih NOO je zelo neenotno in je potrebno, da se to vprašanje preko pristojnega foruma "za izgradnjo narodne oblasti" uredi. Potrebne so enotne tiskovine za vložni zapisnik (delovodnik). Glede registrature po večini ni še nikjer pravih navodil. Gozdarski odseki naj bi imeli svojo zbirko spisov (arhiv). Potrebno bo nabaviti ustrezne uradne stampiljke.

b.) Postavlja se vprašanje in prosi ministrstvo za pojasnilo katere lesne cene veljajo v Sloveniji, ali one zveznega ministrstva v Beogradu ali cene izdane od NVS v Ljubljani?

c.) K mezdnemu sporazumu nekateri pripominjajo, da so dneve za voznike za gotove kraje previsoko določene (za voznika z 1 konjem 380.-din, 480.-). Preje so imeli precej nižje dogovore z vozniki. Prevoz drv, se je vsled tega silno podražil.

Iznesli so se slučaji da voznik po tej tarifi zasluži na mesec preko 10.000.- din.

d.) Splošno so se iznesle pritožbe, da se vojaške ednice pri sečnji drv obče ne drže gozdarskih predpisov in v večini slučajev ravna jo zelo samovoljno po gozdih. Gozdarski organi so nemočni. Konkretni slučaji so se javili pristojnim forumom toda berzuspešno. Razmere se niso popravile.

Naprosi naj se ministrstvo, da pri izdaji nakazil za drva vojaškim edinicom te ugotovitve na primeren način upošteva.

e.) Okrajni gozdarji poročajo, da se ob priliki narodnih proslav in podobnih prireditvah ponekod brezobzirno seka zelenje (smrečje, jelovje in sl.), in da se pri tem napravlja znatna škoda na gozdnih sestojih, največkrat na mladih kulturah v bližini mest in naselij.

Sklene se, da se pristojne činitelje opozori, da se ob takih prilikah vedno obračajo na krajevnega gozdarskega organa, ki jim bo rade volje ustregel in potrebno zelenje mogel pribaviti brez vsake škode za gozd.

Del zapisnika seje okrajnih gozdarjev in gozdnih upraviteljev, ki je bila 4. decembra 1945 pri Okrožnem odboru OF - ljubljanskega okrožja ARS fond 675, fascikel 48).

drugega gradbenega materiala mašil vse vrzeli, pogosto ne glede na smotrnost uporabe, niso upoštevali načel pravičnega gospodarjenja z gozdovi. Namesto umnega ravnanja z gozdom je prevladala preprosta eksploatacija. Obveznosti, ki so jih določali iz Ljubljane in Beograda ter lokalne oblasti, je gozdarstvo le s težavo izpolnjevalo. Les so oddajali po prioriteth potrebah, ki so jih presoiali družbeni organi. Pravega načrta ni bilo. Odločilna dejavnika sta bila: na eni strani potreba, na drugi pa možnost in razpoložljiva sredstva. Pomanjkanje strokovnega kadra in delovne sile je bila omejitev ne le pri izkoriščanju gozdov, ampak tudi pri predelavi in uporabi lesa. Zaradi pomanjkanja gozdnih delavcev in v veliki stiski za drva so bile ustanovljene številne mladinske udarniške delovne brigade. Delo so opravljali na dotlej običajen način; zaradi pomanjkanja orodja in opreme je igrala veliko vlogo iznajdljivost posameznika. Eksploatacija je vso drugo gozdarsko dejavnost (pogozdovanje in nega gozdov) potisnila v ozadje.

GOZD IN GOZDARSTVO LETA 1946

Tudi leta 1946 so v gozdarstvu vladale izredne razmere

Gozdarstvo je svoje ministrstvo izgubilo že ob koncu leta 1945. Razlog: Varčevanje! Tako se je podalo v leto 1946 v združenem Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo. Težko bi sodili, kaj sta pravzaprav imeli skupnega. Mogoče to, da sta bila les, ta je prihajal iz gozdov, in hrana, ta pa s polj, v tistem času najpomembnejši dobrini. Les je bil potreben za obnovo porušene domovine, za oskrbovanje obnovljenih žag in drugih lesnopredelovalnih obratov in seveda za izvoz, tudi v druge republike takratne Jugoslavije, in tudi v zameno za nujno potrebno hrano, ki je doma nismo pridelali dovolj. Pridelki s polj pa so bili potrebni za hrano, ki je je povsod primanjkovalo.

Gozdarstvo je poslovalo v okviru podjetja LES, ustanovljenega oktobra 1945. Njegova poslovna dejavnost je bila upravljati in izkoriščati vse gozdove ter obrate gozdne in lesne stroke na ozemlju LRS, ki so bili državna last in bi še prešli v last države. V začetku leta je bila pod državno upravo okoli četrtnina gozdov na območju nekdanje Dravske banovine. S Primorsko sta takrat upravljali jugoslovanska armija (cona B) in zavezniška vojska (cona A). Z obnovo žag in drugih lesnopredelovalnih obratov se je njihova zmogljivost neprestano večala, tako da se je proti koncu leta 1946 že približevala predvojni zmogljivosti. Prva faza obnove je bila s tem končana, razmišljanja in načrti pa so potekali o primerni razmestitvi in tehnični posodobitvi obratov. Industrija pa je bilo zelo zastarela. Težave so bile zato, ker v vsesplošnem pomanjkanju ni bilo mogoče dobiti ekonomičnejših pogonskih strojev in sodobnih strojev za obdelavo lesa, pa tudi ne specialnih jekel za rezila, rezkarje, ležaje itn.

Tudi v letu 1946 je država v gozdu videla le les, o drugih stvareh se takrat skoraj ni razmišljalo. Obnova je sproti porabljala les, ki je bil na voljo. Obstoječa lesna industrija ni mogla izkoriščati svoje polne zmogljivosti; rudniki in premogovniki, ki so kmalu dosegli 80 % svoje predvojne proizvodnje, so komaj zadovoljevali svoje potrebe po jamskem lesu. Tovarne celuloze so zaradi pomanjkanja lesa delale komaj s tretjino zmogljivosti, v mestih je grozilo pomanjkanje drv za kurjavo pred samo zimo.

Gozdarstvo Slovenije je tako moralo oskrbovati vsa državna lesnoindustrijska podjetja, rudnike, tovarne celuloze, tovarne papirja, železarne z ogljem ter civilno prebivalstvo in vojsko ne samo v Sloveniji, temveč v veliki meri tudi v Vojvodini, Srbiji in Makedoniji. Slovenija je Srbiji, Vojvodini, Makedoniji in tudi Hrvaški dobavljala velike količine rezanega in tesanega lesa. Da so tja oddali res velike

da se naslovni upravi dodelijo v pomoč zaprošeni konji z ekonomije Slivnica. Dosedaj so bili namreč konji predvideni tudi za grajščino Studenica.

V bodoče naj naslovni upravitelj rešuje vsa taka vprašanja neposredno na terenu sporazumno z upravitelji drž. ekonomij in kmet. posestev, ki deloma že imajo in še prejmejo tozadevna navodila od ministrstva za kmetijstvo.

Pozoren bralec bo morda opazil, da se pri imenu državne gozdne uprave enkrat pojavi ime Maribor, drugič pa Slovenska Bistrica. Pri tem ni nič narobe, vedno gre za isto državno gozdno upravo, le poimenovanje je bilo različno.

S kakšnimi težavami so se še srečevali gozdarji

V preobilju vsega, čemur smo priča dandanes, si gotovo težko predstavljamo, kaj se je pri nas dogajalo pred dobrega pol stoletja. Zato je prav, da obudimo spomin na tiste težke čase, tudi tistim, ki tistega obdobja niso doživeli. Tisto so bili težki časi za gozd in vse, ki so delali v gozdovih. Seveda so si njihovo usodo delili tudi drugi. Vendar tu pišemo o gozdu in gozdarstvu.

S kakšnimi težavami so se ukvarjali proizvajalci oglja, nas seznanja dopis iz leta 1946.

Državna gozdna uprava Litija je 11. 4. 1946 Ministrstvu za gozdarstvo v Ljubljani poslala naslednji dopis²⁰:

Ker smo do sedaj pripravili že približno okrog 1.000 prm ogljarskih odnosno koparskih drv, naprošamo naslov, da nam dobavi odnosno izposluje nabavo najmanj 400 komadov ogljarskih vreč.

Čim bi vreče prejeli bi začeli takoj s postavljanjem kop.

Naproša se naslov, za skorajšnji odgovor.

Državna gozdna uprava Snežnik pa je maja 1946 prosila Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo za podrobnejša navodila, kakšen les naj izdelujejo, in za odobritev cen za izdelavo hlodov, dodala pa je še²¹: *Obenem prosimo, da naslov ukrene vse potrebno, da bomo v času, ko se bo les prevzemal, imeli na razpolago dovolj primernih tiskovin – številnic – po vzorcu bivše ZDU, kakor tudi gozdna kladiva, kolobroje in klupe, česar nam zdaj zelo primanjkuje.*

Za izpolnitev obveznosti je bilo omenjeno, lahko bi rekli malenkosti, še kako pomembno, saj se je ob pomanjkanju tega vse drugo, pomembnejše preprosto ustavilo.

Vojni ujetniki

Kot po vsaki vojni je tudi po 2. sv. vojni primanjkovalo delovne sile, zlasti moških. Mnogo jih je padlo v vojni, žrtve so bile tudi po njej, veliko je bilo invalidov, ogromno ljudi je bilo še pod orožjem, povsod so potrebovali delavce: obnavljali so porušeno domovino, z delom so začele tovarne, začelo se je delo na polju, iz gozdov so morali dobiti vse več lesa. Delavcev je primanjkovalo še posebno za delo v gozdovih. Tako so si pri gozdnem delu leta 1946 pa tudi še pozneje pomagali z vojnimi ujetniki.

Ministrstvo za gozdarstvo LRS je redno, vsak mesec pošiljalo poročila zveznemu ministrstvu za gozdarstvo. V poročilu, ki je nosilo datum 15. III. 1946, lahko preberemo: *V državnem sektorju je delalo pri sečnji, izvozu, popravilu cest in obnovi skupaj 5.260 delavcev. Od teh je bilo 1.206 nemških vojnih ujetnikov. V začetku leta 1946 je bila med gozdnimi delavci kar četrtina nemških vojnih ujetnikov. V nadaljevanju še piše: Za privatni sektor nimamo podatkov. Splošno še primanjkuje delavcev vse povsod.*

Več o delu vojnih ujetnikov lahko zvemo iz poročila Državne gozdne uprave Straža, ki ga je poslalo Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo²²: *Vojni ujetniki delajo 8 ur dnevno. Ujetniki pri izdelavi drv delajo v akordu. Postavljena jim je norma 2 prm na enega ujetnika, s tem da drva vloži.*

Upravitelj Državne gozdne uprave Kranj inž. Milan Šter je poročal (29. aprila 1946), da so imeli z vojnimi ujetniki težave. Tako jim je 22.–24. IV. 1946 Komanda ljubljanskega vojnega območja brez predhodnega obvestila odvzela 97 vojnih ujetnikov, ki so delali v gozdovih. Iz poročila spoznajmo še eno zanimivost. Omenjeni hkrati poroča, da sta iz oskrbnišтва Tržič v noči na 22. IV. pobegnili dva vojna ujetnika. Takole je zapisal²³: *Na imenovana dva ujetnika sem naletel prilikom pregleda drv v Kokri. Ker so bile vse puške gozdnim čuvajem odvzete, je bilo zasledovanje ujetnikov brezuspešno.*

Zelo je primanjkovalo tudi tovornjakov za prevoz lesa

Že na več mestih je bilo poudarjeno, s kakšnimi težavami so se gozdarji srečevali pri spravi in prevozu lesa. V tistem času je bil prevoz lesa edino kolikor toliko mehanizirano opravilo v slovenskih gozdovih. Pa še pri tem so bile velike težave. Pretežni del vozil je bil ameriškega izvora, ki so pri nas ostala po koncu vojne. Izrabljenih vozil, ki so vzdržala vojno viхро, se ni splačalo voziti nazaj v Ameriko. Tako je bilo nekaj take pomoči deležno tudi gozdarstvo. Seznanimo se s podatki o prevoznih sredstvih iz poročila Avtoparka z dne 14. novembra 1946²³:

²⁰ ARS fond 675, fascikel 51

²¹ ARS fond 675, fascikel 51

²² ARS fond 1118, fascikel 5

²³ ARS fond 1118, fascikel 5

Prevladuje mala in srednja kmečka gozdna posest, katere je ok. 70%, ostalo so državni gozdovi. Na tem področju je močno razvita lesna industrija z večjim številom polnojarmenikov, poleg katerih je pa še znatno število malih vodnih žag (venecijank), ki so zasebna last. Največji je državni lesno-industrijski obrat v Nazarju, ki ima tri polnojarmenike in veliko zabojarjo.

V Mozirskem okraju se lepo razvija tudi lesno-produktivno združništvo. Tako deluje v Gornjem gradu Lesno-produktivna zadruga gornje Savinjske doline, ki se je zaradi preobsežnosti decentralizirala v dve manjši zadrugi in lesno-produktivno zadrugo v Šoštanju.

Lesno-produktivna zadruga v Gornjem gradu ima poleg žag venecijank tudi polnojarmenik, ki ga je vzela v najem.

Plan proizvodnje lesa za leto 1947. je za privatni in združni sektor mozirskega okraja precej velik, ker je tudi veliko privatnih in združnih gozdov.

Plan je razdeljen na posamezne KLO in nato na posamezne gozdne posestnike. Sečni predpisi so se izvršili po predhodnem opisu gozdov posameznikov, ki ga je izvršil okrajni gozdar s pomočjo gozdarskih poročevalcev KLO. Gozdarski poročevalci KLO pomagajo danes izvajati proizvodni plan, zato je planska produkcija v privatnem sektorju mozirskega okraja do danes skoraj stoodstotno izvršena.

Važno funkcijo imajo gozdarski poročevalci KLO tudi pri evidenci nad produkcijo in oddajo. Mesečno redno zberejo za področje svojih KLO podatke o proizvodnji in oddaji lesa na posebnih, lahko razumljivih obrazcih.

V okraju Mozirje ima Savinjsko gozdno gospodarstvo urejeno svojo nakupno upravo, ki odkupuje od privatnih gozdnih posestnikov hlodovino, jamski in celulozni les, drva, drogeve in tudi žagan les, te sortimente tudi načrtno razdeljuje.

Avto za avtom, voz za vozom hite natovorjeni z lesom po cestah gornje Savinjske doline proti železniški postaji. Glavna nakladalna postaja za les je Šmartno ob Paki. Tu vsi trije gospodarski sektorji tekmujejo za izvedbo plana. Na skladišču pri postaji Šmartno ob Paki se izdvaja celulozni les od jamskega lesa. Kmetje v gornji Savinjski dolini še danes niso navajeni, da bi sami izdvajali celulozni les od jamskega (rudniškega), zato se mora to izdvajanje vršiti na skladišču na postaji.

Privatni sektor mozirskega okraja je do danes oddal po načrtu več tisoč m³ hlodovine, mnogo jamskega lesa, precej električnih drogov itd.

Najvažnejše je bilo v gornji Savinjski dolini vprašanje, kako vključiti privatne lastnike malih žag in lesne trgovce v izvajanje plana v gozdarstvu. To vprašanje se je rešilo 18. julija na gozdarskem posvetu v Mozirju.

Privatni lastniki žag in lesni trgovci prejmejo nakazilo za potrebno hlodovino pri OLO, za kar se obvežejo, da bodo pomagali izvršiti celotni sečni predpis pri gozdnem posestniku, na katerega se glasi nakazilo za hlodovino. Lastniki žag in lesni trgovci se obvežejo, da bodo oddali les po načrtu razdelitve teh sortimentov.

Lastniki žag in lesni trgovci so z odobravanjem sprejeli ta sklep, zavedajoč se, da bodo na ta način pomagali ostvariti naš gospodarski plan.

V dnevnem časopisju so se pojavljali dopisi terenskih poročevalcev, ki so poročali o delovnih zmagah pri uresničevanju petletke. Tako je bil v Ljudski pravici 7. novembra 1947 objavljen prispevek Novomeški okraj je že presegel plan gozdne proizvodnje. V njem lahko preberemo:

Zavedajoč se važnosti gozdnih lesnih produktov za naše splošno državno gospodarstvo, je novomeški okrajni ljudski odbor že od začetka posvečal veliko pažnjo poleg drugih odkupov tudi odkupu lesa in lesnih proizvodov iz privatnega sektorja. Poleg pomanjkanja prometnih sredstev, primerne orodja in delovne sile je pomanjkanje evidence zaradi nediscipliniranosti privatnega sektorja delalo od začetka velike težave, toda s prizadevanjem okrajnega gozdarja ing. Šušter-ja, kot operativnega organa za privatni sektor, je danes evidenca v odkupih gozdnih proizvodov med vsemi ostalimi gospodarskimi panogami na prvem mestu. Do 25. oktobra je bil presežen postavljeni plan za naslednje proizvode: hlodi za 30%, želez. pragi za 55%, drva 10%, celulozni les za 5%, drogi za 28%, tesan les za 56% in lubje za 45%. Neizpolnjen je plan samo pri produkciji oglja, to pa iz razloga, ker je bil kontingent med letom povečan za 500% in za tako povečano proizvodnjo primanjkuje izvežbanih ogljarjev. Potrebna drva za kuhanje oglja pa so pripravljena v zadostni meri in bo tudi v tem artiklu plan do konca leta dosežen. Kljub temu, da je okupator neusmiljeno izkoriščal in s tem uničil najlepše gozdne komplekse ob lahko dostopnih krajih po vsej Dolenjski, se gozdni posestniki novomeškega okraja polno zavedajo važnosti, ki jo ima les za naš splošni gospodarski petletni načrt in so rade volje pristopili k racionalnemu izkoriščanju svojih gozdov po predvidenem planu.

V poročilu o službeni poti v Maribor 20. marca 1952 pa ing. Saša Bleiweis kritično piše o izvajanju načrta⁵³: Kmetijske obdelovalne zadruge smatrajo gozdove kot neizčrpni vir za kritje vseh potreb zadrug. Ne samo to, da svoje gozdove prekomerno izkoriščajo se dogajajo tudi slučajji, da zadruge nagovarjajo gozdne posestnike k prekomernemu poseku in prodaji lesa izven planskih obvez.

Leta 1948, 1949, 1950, ko so naši gozdovi najbolj trpeli

Razumljivo je torej, da sem v tistih povojnih letih ko so nas gozdovi reševali iz gospodarske stiske, v katero so nas pahnile informbirojevske države, vznemirjen prisluškoval sekiram in žagam, ki so neusmiljeno mesarile po naših gozdovih, in seveda tudi ljudem, ki jih je bolj kot pretirana sečnja prizadevalo dejstvo, da so gozdne brigade to delo opravljale tako nestrokovno, negospodarno in brezdušno. To je bil čas premnogih tragedij kmečkega človeka, posebno tistega, ki je imel košček svojega gozda ali je bil s svojo živino poklican na spravilo lesa.

Anton Ingolič, Šumijo gozdovi domači

⁵³ ARS fond 675, fascikel 11

Skupina starih Kočevarjev pri podiranju lesa. Snežnik, 17. marec 1949. Foto: Jože Mally.
Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.

obdobja zasledimo zapise o pomanjkanju gozdnih delavcev, tesačev, voznikov, nakladalcev ... Pomanjkanje gozdnih delavcev so v tistih letih reševali na vse mogoče in nemogoče načine.

Še občutnejše je bilo pomanjkanje voznikov in vprežne živine za spravilo lesa iz gozda do kamionskih cest. To je bila takrat najbolj kritična delovna faza. Gozdne manipulacije so uporabljale lastno in režijsko vprego in najete voznike, toda obojih je bilo za izvršitev planskih nalog povečini premalo. Režijskih konj je bilo povprečno ok. 1.100, najetih pa povprečno 3.100 parov. Izostanek voznikov z dela je znašal 25 – 35%, zaradi vremenskih ovir ali pomanjkanja zobanja. Potreba je silila na mobilizacijo voznikov v obsegu 40 – 100% od rednega števila najetih voznikov z obveznostjo vožnje ok. enega meseca. Mobilizacija je trajala s kratkimi presledki skoraj neprekinjeno vse leto, največja pa je bila spomladi in v jeseni, pred in po sezoni kmečkih del. Raznovrstnost voznikov po opremljenosti in učinku je bila še večja kot pri delavcih in delo z njimi se težje.

Največja mobilizacija voznikov je bila leta 1949 pri že prej omenjeni največji akciji brigad, za doseg »vertikalnega plana«, da bi les takoj spravili iz gozda in odpremili industriji. Istočasna zaposlitev velikega števila voznikov pa je naletela na občutne tehnične in organizacijske težave v zvezi z nastanitvijo, srečevanjem, čakanjem itd. Vendar je mobilizacija voznikov zelo pospešila izpolnitev planov. (TURK, 1955)

Kleščenje in beljenje. Snežnik, 17. marec 1949. Foto: Jože Mally. Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.

Vlačilci; v ozadju delavska bajta in hlev. Snežnik, 17. marec 1949. Foto: Jože Mally.
Last: Muzej novejšje zgodovine Slovenije.

Okrajni poverjenik za gozdarstvo na konferenci logarjev nedržavnega sektorja OLO Radovljica, ki je bila 20. 3. 1952, je takole po svoje prikrojeno prenašal logarjem naloge Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo⁷⁷: *Da nam bo mogoče plan izvršiti je Svet za kmetijstvo in gozdarstvo sklenil prevzeti kontrolo nad sečnjami lesa za lokalno potrošnjo. Vse prošnje za les do 3 m³ tehničnega lesa in do 10 prm drv obravnava odslej OLO, prošnje preko te količine pa Svet za kmetijstvo in gozdarstvo LRS. Poverjeništvo za gozdarstvo dostavi na Svet za kmetijstvo in gozdarstvo vse prošnje za lastno uporabo ločeno po sektorjih KZ (kmetijska zadruga op.a.) s kratko obrazložitvijo oz. mnenjem. V principu se ne bo odobrilo nobeno prošnjo za lastno uporabo, kakor tudi za prodajo prej, dokler dotična KZ ne bo izvršila plana. Izvzeti so samo izredni slučajji kot elementarne nezgode, požari itd. (v odloku sveta za kmet. in gozd. je drugače določeno – do 3 m³ tehničnega lesa in 10 prm drv za lastno uporabo odloča KLO, vendar je to poverjenik za gozdarstvo OLO Radovljica samovoljno uredil drugače).*

Logarji morajo takoj stopiti v stik s KLO in jim pojasniti, da je ta ureditev začasnega značaja, dokler ne dosežemo planske oddaje. Z vsemi temi ukrepi se hoče pospešiti izvrševanje plana. Logarji morajo biti pri pregledih na terenu strogi in pošteni, ljudem morajo na lep način dopovedati, da so ti ukrepi nujni in da so temu krivi samo tisti špekulanti, ki so les prodajali pod roko po prostih cenah. Sedaj pa bodo morali pošteni ljudje sami priganjati take zavirače plana, če bodo hoteli dobiti dovoljenje za lastno uporabo. Seveda se bodo morali logarji pri svojem delu ozirati na krajevne prilike in sami avtoritativno postopati v primerih, kjer se bodo ta navodila kršila.

Dr. inž. Rudolf Pipan pa je v poročilu s konference logarjev na OLO Radovljica poročal Svetu za kmetijstvo in gozdarstvo M. Hacetu⁷⁸:

Okrajni funkcionarji so iz lastne iniciative in zaradi faktične potrebe dali logarjem navodila, da se zoži kompetenca KLO pri davanju sečnih dovoljenj za lastno potrebo, tako, da bo okraj predhodno obveščen o vsaki odobritvi, oziroma bo take odobritve tudi sam izdajal.

To se je dogajalo le 4 mesece pred ukinitvijo uredbe o obvezni sečnji in oddaji lesa ter postranskih gozdnih proizvodov iz nedržavnih gozdov. Mogoče velja dodati, da za postranske gozdne proizvode uredba ni bila nikoli uveljavljena.

Julija 1952 je bila sprejeta Uredba o odpravi uredbe o obvezni sečnji in oddaji lesa ter postranskih gozdnih proizvodov iz nedržavnih gozdov⁷⁹. Obvezna oddaja je veljala kar tri leta. Z uredbo je bila odpravljena Uredba o obvezni sečnji in oddaji lesa ter postranskih gozdnih proizvodov iz nedržavnih gozdov⁸⁰. Odločbe o obvezni oddaji, izdane na podlagi odpravljene uredbe, so razveljavili. Upravno-kazenski

⁷⁷ ARS fond 675, fascikel 11

⁷⁸ Zapisnik sestavljen ob konferenci logarjev nedržavnega sektorja, ki je bila 20. 3. 1952 na OLO Radovljica. ARS fond 675, fascikel 11

⁷⁹ Ur. list LRS, št. 20, z dne 15. VII. 1952

⁸⁰ Ur. list LRS, št. 12–67/49

postopek zaradi kršitev odpravljene uredbe je bil ustavljen oziroma ni bil uveden. Že pravnomočno naložene kazni so izvršili oziroma izterjali.

Kazni za nedobavljen les iz zasebnih gozdov

Na prvi stopnji so kazni za nedobavljen les določale Komisije za prekrške pri Izvršilnem odboru Okrajnega ljudskega odbora, na pritožbeni stopnji pa so potekale obravnave pri komisijah za prekrške oblastvenega ljudskega odbora. Poglejmo si primer⁸¹:

Gozdni posestnik Ivan G., Z. št. 30, z območja celjskega okraja, je bil kaznovan s 15.000 din denarne kazni, v primeru neplačila pa na tri mesece poboljševalnega dela, ker do 1. 3. 1950 ni zadostil obvezni oddaji lesa, in sicer: 37 m³ smrekove, 3 m³ borove, 27 m³ bukove in 10 m³ hrastove hlodovine.

Drugostopenjski organ je bila komisija za prekrške pri Ljudskem odboru ljubljanske oblasti. Ker obdolženec v pritožbi ni predložil ničesar bistvenega, kar bi moglo vplivati na razveljavitev odločbe I. stopnje – iz uradnih podatkov v spisu namreč sledi, da so obdolženčeve navedbe v pritožbi tudi netočne, kajti les, ki naj bi ga obdolženec oddal, je zaznamoval lesni manipulant – se pritožbi ne ugodi.

Pri določanju ali odobravanju poseka posameznikom so se dogajale nepravilnosti

Pri določanju poseka in obvezne oddaje lesa so se dogajale številne nepravilnosti, nedoslednosti, neenakomerna obremenitev lastnikov, na kar je vplivala tudi večja ali manjša lojalnost do oblasti in sistema. Inž. Bogdan Žagar je na to opozarjal v poročilu O načelih planiranja v gozdarstvu nedržavnega sektorja (Ljubljana, 24. maja 1950). Ker je zelo zanimivo in odkriva marsikaj, ga navajamo v celoti⁸²:

Poteka že 4. leto naše prve petletke in našega planskega gospodarstva. V tem času smo imeli že dovolj prilike, da se seznanimo s pravilnim načinom planiranja, da spoznamo najuspešnejše načine porazdelitve planskih nalog na posamezna gozdna posestva itd. Vendar ugotavljamo, da naši LO pri planiranju še vedno mnogo grešijo, in da se nekateri ne drže niti najosnovnejših načel, ki bi jih morali upoštevati pri tej osnovni gozdarski nalogi, ki je izredno velikega gospodarskega in političnega pomena.

Katera so ta osnovna načela, ki se jih moramo držati pri planiranju v gozdarstvu nedržavnega sektorja? Naj navedem vsaj najglavnejša:

1. Vse gozde ne glede na lastnika ali trenutnega posestnika, moramo obravnavati enako t.j. s stališča gospodarske važnosti, ki jo predstavlja ta gozd za našo skupnost in za

⁸¹ ARS fond 675, fascikel 19

⁸² ARS fond 675, fascikel 48

Gozdna gospodarstva in okrajni gozdarji so morali skrbeti za gozdove na obsežnem območju. Za usmerjanje in nadzor so centrale nujno potrebovale prevozna sredstva – osebne avtomobile. Če so imeli s tem težave na Ministrstvu za gozdarstvo, so se s še večjimi težavami srečevali na gozdnih gospodarstvih, da ne govorimo o gozdnih upravah in revirjih (logarskih okoliših). Tu so vse opravili peš.

Na gozdnih gospodarstvih so ob delitvi (leta 1950 so izkoriščanje gozdov prevzela lesnoindustrijska podjetja – LIP) skoraj ostali brez osebnih avtomobilov.

Ministrstvo za gozdarstvo je Gospodarskemu svetu vlade LRS 18. 10. 1950 predlagalo dodelitev osebnih avtomobilov:

Osebni avto: GG Bled, GG Brežice, GG Celje, GG Kočevje, GG Kranj, GG Ljubljana, GG Maribor, GG Novo mesto, GG Postojna, GG Slovenj Gradec, GG Sv. Lucija, Sekcija za pogozdovanje krasa Ajševica, Sekcija za pogozdovanje krasa Tolmin.

Poltovorni avto: GG Murska Sobota, Gozdarski tehnikum, Gozdne semenarne in drevesnice Mengeš⁹⁶.

Verjetno so avtomobile tudi dobili, čeprav je iz posameznih poročil mogoče sklepati, da posamezni GG sploh niso imeli osebnega avtomobila. Četudi so dobili na vsako GG enega, je bil premalo za opravljanje terenskega dela. Pomagali so si, kakor so vedeli in znali. Načini so bili različni, za vse pa so morali dati dovoljenje na višjih nivojih. Če ga niso dali, ni bilo goriva, maziva, ni bilo gum.

*Gozdno gospodarstvo Kranj*⁹⁶
Štev. 579/II,

Predmet: Naročilo za avto gume

Ministrstvo za gozdarstvo

Planski oddelek

Ljubljana

Naslov se naproša za dodelitev 5 kom. avtoplaščev dimenzije 600X5.25 ali 600X5.50 in k temu pripadajoče zračnice, ki bi jih rabili za montažo osebnega avtomobila iz sledečih razlogov:

Gozdno gospodarstvo Kranj, ki je prej osebni avto imelo, ga po razdružitvi od medresorske komisije ni več dobilo. Ker na tako obsežnem teritoriju ni bilo mogoče vršiti nadzora nad vsemi deli brez prevoznega sredstva, smo sklenili pogodbo s privatnikom, ki ima osebni avto, ki bo vršil prevoz izključno samo za naše podjetje. Ker pa ta avto nima avtoplaščev in zračnic se obračamo na naslov, da nam preskrbi predvidene avtoplašče.

Smrt fašizmu – Svobodo narodu!

Direktor:
/Kelih Miloš l.r./

⁹⁶ ARS fond 675, fascikel 21

Že 14. maja 1949 je osebni avto najelo tudi Gozdno gospodarstvo Sv. Lucija ob Soči. Na ministrstvo so se morali obračati tudi za gorivo in mazivo za prevozna sredstva. To je bil kar zapleten postopek. Ko so gorivo in mazivo dobili, so morali napraviti obračun porabe. Na prošnjo za dodelitev goriva in maziva za najeto vozilo za naslednje trimesečje je GG Sv. Lucija dobilo od Ministrstva za gozdarstvo (št. 1544/1 Lj. 5. IV. 50) naslednji odgovor⁹⁶:

Na Vaš dopis por. Št. 43/1 od 25. III. 50. naročamo, da nam pošljete najemno pogodbo za avto »Fiat Balilla« evid. št. 7064 v dveh izvodih (po navodilih v /službenem/ glasilu »Lokalni promet«). Obenem sporočite, če je bilo to vozilo planirano glede preskrbe z gorivom in mazivom ter kje (z ozirom na navedbo, da ste prejeli za I. kvartal 360 l bencina). V kolikor je planiral potrebe goriv resor Ministrstva za lesno industrijo, bo moral namreč tudi sam opravdati potrošek.

Najemno pogodbo bomo predložili v odobritev min. za lokalni promet, na tej osnovi bomo potem mogli planirati potrebe goriva in maziv.

S.f. – s. n.

Na samosvoj način je težave glede prevozov reševal inž. Viktor Klanjšček iz Sekcije za pogozdovanje in melioracijo Krasa v Bovcu⁹⁶:

Ljubljana 27. V. 1950

Predmet: Prošnja za dodelitev »Topolina«

Ministrstvo za gozdarstvo

Obči oddelek

Generalna direkcija za lesno industrijo ima na razpolago avtomobilček S 0747 znamke Fiat – Topolino. Manjkata mu v glavnem zaganjač in razdelilec. Ker je Glavna direkcija prišla do prepričanja, da dvosedežni Topolino ni za uradni avto, ga odstopa ministrstvu za gozdarstvo. Iz sledečih razlogov prosim, da se mi dodeli ta avto:

1. Za Topolino se ne izplača imeti šoferja. Koristnik mora biti obenem vozač in to stalno isti.

2. Topolino je nežne konstrukcije, grajen za ravne, gladke italijanske ceste. Po dveh, treh vožnjah v Kočevje ali Novo mesto bi že zopet imel polomljene osi, vzmeti itd. Bil bi zopet izven uporabe, popravilo pa bi zopet stalo več 1.000 din. Temu nasproti so glavne ceste v tolminskem okraju asfaltirane, ostale so pa tudi v zelo lepem stanju, ker je kamionski promet minimalen.

3. Pri Kobaridu je odprti blok na italijanski meji in bi se dalo dobiti manjše rezervne dele.

4. V Bovcu bomo nujno morali razpolagati z motornim prevoznim sredstvom. Dolžina okraja znaša točno 100 km, železnica teče le v spodnjem robu. Bovec sam je

se bosta stranki skušali medsebojno sporazumeti z eventualno pritegnitvijo strokovnjakov. Če do sporazuma ne pride kakor tudi v primeru siceršnjega spora, se stranki podvržeta pristojnemu državnemu arbitražnemu razsodišču.

7. Posebni pogoji:

Glede konvencionalne globe in drugih pogojev veljajo obča določila Pravilnika o sklepanju kupoprodajnih pogodb z dne 23. I. 1947.

* Pogodba stopi v veljavo z dnem podpisa.

Pravilno podpisana pogodba se mora vrniti drugi stranki v roku dveh dni po prejemu pogodbe, sicer nastopijo posledice iz čl. 4 gori navedenega Pravilnika.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Ljubljana, dne _____ 1949.

Kupec:

Prodajalec:

Spe c i f i k a c i j a :

13 02 00	Kola	Kom	53	PPC.
	Lahki vprežni vozovi tipizirani z nosilnostjo 1,5 ton	17		238.000,-
	Težki vprežni vozovi tipizirani z nosilnostjo 3 tone	4		100.000,-
	Ročni vozovi tipizirani z nosilnostjo 250 kg	8		28.000,-
	500 kg	24		144.000,-
	skupaj	53 kom		510.000,-

po naknadni dostavitvi 'krajnih' koristnikov.

V Zagrebu, dne 19.I.1951.

Kupec:

/ Z a l t a Herbert /
Pooblastilo št. 5016/1-50
od 23.11.1950.

V svojstvu Agencije za
sklepanje pogodb
Prodajalec:
BIRO ZA PRODAJO
Koristijo za lesnoindustrijske LRS
/ Lombard Milan /

Vse se je dobilo le na kontingent. Kako zapletena je bila pot za nakup voz v letih 1950 in 1951, dokazuje gornji dokument. ARS fond, 675 fascikel 18

Evidenca in statistika v petletki

Za spremljavo smelo zastavljenega petletnega načrta se je bilo treba temeljito pripraviti. Čim pogosteje je bilo treba poročati o rezultatih izpolnjevanja načrta. Ko je ena delovna skupina ali gozdna uprava prekoračila normo ali preseгла mesečni načrt, je bilo treba z informacijo o tem vzpodbuditi tudi drugo delovno skupino ali upravo k večji zagnanosti pri delu. Če so žagarji presegli mesečni načrt, so ga morali tudi gozdarji, sicer bi bili krivi za zastoje. Če se je v enem kolektivu pojavil udarnik, so se z vsemi silami zagnali na delo tudi v drugem, da ne bi zaostajali. Pred obrati, tovarnami v delovnih halah, na deloviščih so stali stenčasi in panoji, na katerih so vsak dan dopolnjevali podatke o izpolnjevanju petletnega načrta.

Da bi bolje spoznali razvojno pot evidenc in statistike, se seznanimo s poročilom o delovanju gozdarstva v letu 1947, v prvem letu petletke.

V začetku leta 1947 je bila statistična služba nekdanje Uprave gozdnih gospodarstev in Ministrstva za gozdarstvo združena v enem odseku. Z razvojem Uprave gozdnih gospodarstev /UGG/ se je kmalu pokazala potreba, da bi ustanovili samostojni planski sektor, v njegovem okviru pa plansko in operativno evidenco. Od predsedstva vlade LRS in iz zveznega ministrstva za gozdarstvo so že prihajale zahteve po številnih podatkih operativnega značaja; zahtevali so vedno več podatkov. Odzvati so se morali tako pri Upravi gozdnih gospodarstev kot pri ministrstvu. Junija 1947 so bili pripravljeni prvi operativni obrazci za evidenco proizvodnje v gozdarstvu. Zaradi pomanjkanja osebja so bili junija 1947 združeni planska in operativna evidenca pri Upravi gozdnih gospodarstev ter statistični odsek ministrstva. Ločeno so delovali le slabega pol leta. Ob sodelovanju s statističnim uradom pri predsedstvu vlade LRS so bili sestavljeni obrazci za 10-dnevno operativno poročanje o produkciji gozdnih sortimentov in za 5-dnevno operativno poročanje o produkciji lesnoindustrijskih sortimentov. Z veliko težavo so bili organizirani statistični odseki na terenu pri gozdnih direkcijah. Poročila so najprej prihajala po telefonu ali pisno s pošto, pozneje je bila uvedena redna kurirska služba. Vzoredno z operativno evidenco je potekala mesečna evidenca o produkciji gozdnih in lesnoindustrijskih sortimentov. Z razvojem načrtnega gospodarstva so se za evidenco začele kazati nove naloge, potrebni so bili podrobnejši podatki, večji pomen je dobilo tudi finančno poslovanje, razčistili so pojme: gozd, glavno skladišče, oddaja, kdaj se šteje, da je načrtovana naloga opravljena itn.

Vse to je v zadnjem četrtletju 1947. leta privedlo do priprave novih popolnejših obrazcev za poročanje o produkciji v gozdu, na žagah in na lesnoindustrijskih obratih, ki so bili z novim letom 1948 tudi izdelani in uvedeni v prakso.

Spoznali smo že, da se je na terenu pri gozdnih gospodarstvih le s težavo uveljavilo prepričanje, da je operativna evidenca nujno potrebna, če bi hoteli opraviti naloge, ki so bile postavljene z načrtom. Bil je hud boj, da je zmagalo prepričanje, da morajo biti podatki poslani pravočasno (rok), biti morajo resnični in verodostojni

tekmovanje

v vseh doli navedenih točkah in to:

1. Matična knjiga. Urediti matično knjigo tako, da bodo vpisani vsi uslužbenci, izpisani vsi odišli, da bo stanje odgovarjalo res dejanskemu stanju. Vse rubrike matične knjige morajo biti izpolnjene.
2. Po abecednem redu za vse uslužbence voditi poleg matične knjige registrski karton.
3. Splošni pomožni karton naj bo urejen po abecednem redu in sicer ločeno za gozdne uprave in direkcijo.
4. Urediti in voditi karton sprememb na položaju za vse vodilno osebje, n.pr. direktor, sekretar, šefi odsekov, upravitelji GU itd.
5. Poleg kartona sprememb na položaju je voditi tudi karton rezervnih kadrov.
6. Da bodo strokovni kartoni napisani za vse uslužbence in da bo po en izvod istega dostavljen Ministrstvu za gozdarstvo LRS do 15. marca t.l.
7. Ob koncu I. tromesečja po kadrovskih blokih napisati ocene za vse uslužbence.
8. Mesečna in tromesečna poročila se morajo točno dostavljati resoru do vsakega 4. v mesecu za pretekli mesec. Poročila morajo biti točna, odgovarjati dejanskemu stanju, predvsem pa naj plačilni fond odgovarja plačilnim seznamom.
9. Obrazce odsotnosti uslužbencev je treba urediti tako, da bodo te pravilno vnesene v mesečna poročila.
10. Kjer se bodo izplačevali posebni osebni dodatki, je treba prav tako mesečno dostavljati skupno z mesečnim statističnim poročilom pregled osebnih in funkcijskih dodatkov.
11. Pribaviti je knjigo udarnikov, katero mora imeti vsako GG.
12. Uslužbenske mape. Te je urediti tako, da bodo po navodilih PV LRS – sekr. za pers. službo v mapah po 4 ovitki, ki bodo zajemali:
 - 1 zavitek: uslužbenski list s sliko in vprašalno polo,
 - 2 zavitek: razno (kjer bodo vložene izčrpne strokovne in politične karakteristike uslužbenca),
 - 3 zavitek: dokumenti: a. poročni list, b. potrdilo o vpisu v volilni imenik, c. vsa spričevala, potrdila o nekaznovanju itd.,
 4. dekreti. Tu je vložiti vse dekrete, kolikor jih je uslužbenec prejel v vsem času službovanja (tudi v času predaprilske Jugoslavije). V kolikor ne poseduje dekretov pa verodostojna potrdila.
13. Skrbeti je za strokovni in politični dvig uslužbencev. Čimveč jih pošiljati v tečaje, kjer se bodo strokovno izpopolnili.
14. Ureditev vojne evidence.
15. Vse naloge, postavljene s strani resora 100% izvršiti.

Tekmovanje v gornjih točkah je tromesečno in sicer od 1. marca 1950 do 31. maja 1950. Ministrstvo za gozdarstvo LRS bo imenovalo ocenjevalno komisijo, ki bo po preteku tekmovanja ugotovila uspehe.

Pri sprejetju in delu naj nas vodi globoka zavest zaupanja v KPJ in pokažimo, da smo zvesti graditelji in branitelji socializma!

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Žig: gozdno gospodarstvo Bled

Pers. referent:
/Naglič Draga l.r./

Za kadrovanja so morali pridobiti odobritev partije

Da so bile kadrovske evidence zelo pomembne, vemo vsi, o pomembnejših kadrovanjih praviloma vedno odloča politika. Takrat je bilo to še pomembnejše: na vseh mestih je bilo treba imeti zanesljive ljudi. Samo za pokušino pogledajmo v enega od zapisnikov: Zapisnik kolegijskega posveta Ministrstva za gozdarstvo z dne 6. XII. 49¹²¹. Navzoči: minister Jaka Avšič, pomočnik ministra tov. Matevž Hace, sekretar Dušan Mulej, personalni načelnik Tone Svetina, načelnik planskega oddelka inž. Bogdan Žagar. Načelnik personalnega oddelka tov. Svetina je poročal: »da je predloge za predvideno vodilno osebje gozdnih gospodarstev že poslal kadrovski upravi pri CK-ju v odobritev.«

Kako pomembno je bilo imeti zanesljive ljudi v kadrovskem oddelku, ki so jih morali potrditi na CK, kaže tudi tole: »Personalni oddelek je znatno premalo zaseden, zaradi česar vse delo oddelka trpi. Zato je predlagal (načelnik personalnega oddelka, op. a.) za kadrovika CK-ju tov. Podvratnika, tov. Vabiča pa za referenta za strokovni dvig kadrov, za administratorico pa tov. Tratnik Maro.«

Konec leta 1949 sta se ločila gozdarstvo in lesna industrija. O težavah pri tem zvemo iz zapisnika kolegijskega posveta Ministrstva za gozdarstvo: »Komisija za delitev kadrov na terenu je končala svoje delo. V zvezi s tem poroča tov. pomočnik Hace, da je bil preteklo nedeljo z odgovornimi tovariši z resora lesne industrije sestanek, kjer so še enkrat pregledali dodeljene nam direktorje in sekretarje in končno poslali predlog za odobritev kadrovske komisiji CK-ja. Po odobritvi bodo direktorji poklicani na resor, kjer bodo prejeli točna navodila za delo gozdnih gospodarstev.

V istem zapisniku preberemo še tole: Poskušali bomo doseči dodelitev (od LIP h gozdnemu gospodarstvu, op. a.) tov. Garzarolija in Kindlerja, kar bo tov. Svetina pismeno predlagal CK-ju.

¹²¹ ARS fond 675, fascikel 48

odločilno mnenje, da naj se zaradi izčrpanosti gozdov in potrebnih sanitarnih sečenj eksploatacija priključi gozdarstvu, da bi se lažje opravljala medsebojno povezana dela, kombinirala zaposlitev gozdnih delavcev in v istih rokah združila celotna dejavnost gozdarstva.

Kako je potekalo razdruževanje

Kot vsako ločevanje tudi to ni bilo preprosto. Vsakdo si je hotel pri tem izboriti boljše izhodišče za prihodnje delo. Kar zamudiš, pozneje zelo težko nadomestiš. Takšno je pač življenje. Poglejmo si Zapisnik kolegijskega posveta Ministrstva za gozdarstvo, ki je potekal 6. XII. 1949¹²⁷. Navzoči so bili: minister Jaka Avšič, pomočnik ministra Matevž Hace, sekretar Dušan Mulej, personalni načelnik Tone Svetina in načelnik planskega oddelka inž. Bogdan Žagar:

Komisija za delitev kadrov na terenu je že končala svoje delo. V zvezi s tem poroča tov. pomočnik Hace, da je bil preteklo nedeljo z odgovornimi tovariši z resora lesne industrije sestanek, kjer so še enkrat pregledali dodeljene mu direktorje in sekretarje in končno poslali predlog za odobritev kadrovske komisiji CK-ja. Po odobritvi bodo direktorji poklicani na resor, kjer bodo prejeli točna navodila za delo gozdnih gospodarstev. Program za to konferenco je že pripravljen. Tov. pomočnik je imel glede tega že sestanek z načelniki oddelkov, ki bodo tudi pripravili kratke referate. Primeren referat za GIS¹²⁸ bo pripravil tudi tov. ing. Sevnik.

Tov. sekretar opozarja, da nam je ministrstvo za lesno industrijo odstopilo samo dva šoferja, kar je za nas odločno premalo, ker bomo dobili še druga prevozna sredstva.

Poskušali bomo doseči dodelitev tov. Garzarolija in Kindlerja, kar bo tov. Svetina pismeno predlagal CK-ju.

Glede komisije za delitev osnovnih sredstev in inventarja na terenu poroča tov. pomočnik Hace, da je komisija, v katero smo delegirali načelnika občega oddelka tov. Šinka, na terenu ves material zgolj popisala, ker je sekretar MLI¹²⁹ imel drugačne direktive. Zato bomo morali našim direktorjem nakazati kakšen in koliko poedinega inventarja in materiala bodo dobili in se bodo za GU¹³⁰ morali pobrigati sami na licu mesta. Za definitivno delitev bomo pripravili pismen pregled.

Tov. ing. Žagar Bogdan bo do sledečega sestanka oskrbel sestavo dodatnega plana investicij za leto 1950. Pri tem bo tudi upošteval potrebo po avtomobilih, gradnji garaže, stanovanj, šolo v Kromberku itd.

Še veliko zanimivih dokumentov iz tistega obdobja smo našli v arhivu. Prav gotovo je eden takih z datumom 27. marec 1950¹³¹:

¹²⁷ ARS fond 675, fascikel 48

¹²⁸ Gozdarski inštitut Slovenije

¹²⁹ Ministrstvo za lesno industrijo

¹³⁰ Gozdna uprava

¹³¹ ARS fond 675, fascikel 21

LJUBJANA REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za gozdarstvo

Ljubljana, dne 27. marca 1950.

Štev. 1523/Zl-50

Na podlagi temeljne uredbе o prerasu delov osnovnih sredstev državnih gospodarskih podjetij (Ur.l. FLS št. 60-479/48) ter v sporazumu z ministrom za lesno industrijo LRS

O d l o č a m :

Od Gozdnega gospodarstva Postojna pod operativno upravnim vodstvom Ministrstva za gozdarstvo LRS se prenese na Lesno industrijsko podjetje Postojna pod operativno upravnim vodstvom Glavne direktije za lesno proizvodnjo osebni avtomobil znamke Lancia Astura evid. št. 3- 6792 z vsem pripadajočim orodjem, gumami in nepotrošenim gorivom in mazivom.

Prenos je neodplaten.

Obe podjetji sta dolžni izvesti v predpisnem roku odpis oziroma vpis prenešenega avtomobila pri svojih osnovnih sredstvih.

Prisopredaja se mora izvršiti zapisniško z navedbo vrednosti, ki se odpisuje od osnovnih sredstev Gozdnega gospodarstva Postojna. Po en izvod zapisnika prejmeta obe podjetji in obe operativno upravna voditelja.

Skupno z vozilom je treba predati prometno knjižico, knjigo vozila ter ostale k vozu spadajoče dokumente.

Obe podjetji sta dolžni takoj izvesti prenos zavarovanja vozila pri Državnem zavarovalnem združenju.

Minister
za lesno industrijo LRS:

Tone Tajnar

Minister
za gozdarstvo LRS:

Jaka Avšič

Destavljeno:

- 1/ Glavni direktiji za lesno proizvodnjo,
- 2/ Lesno industrijskemu podjetju Postojna,
- 3/ Gozdnemu gospodarstvu Postojna.

Človek skoraj ne more verjeti, s čim vse so se ukvarjali na tako visokih nivojih. Da je bilo res tako, v Arhivu Slovenije priča še vrsta drugih dokumentov. ARS fond 675, fascikel 21

Kako se je gozdarstvo selilo po ministrstvih

Ob osvoboditvi je bilo ustanovljeno **Ministrstvo za gozdarstvo Slovenije** kot nosilec oziroma izvrševalec gozdarske politike in organizator proizvodnje na področju gozdnega gospodarstva. Na področju lesnega gospodarstva pa je nastal nekakšen dualizem ali dvojnost s tem, da je del lesne industrije – polfinala, predvsem žagarska industrija – prišel v pristojnost gozdarskega resorja, medtem ko je skoraj vsa finalna lesna industrija – mehanična in kemična – pripadla Ministrstvu za industrijo in rudarstvo.

Vendar je gozdarsko ministrstvo živelo le kratek čas. V kronološkem pregledu razvoja gozdarske upravne službe je že konec leta 1945 sledilo **Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo**. Razlog naj bi bilo varčevanje. Leta 1948 je bilo to ministrstvo razpuščeno in gozdarstvo se je združilo z Ministrstvom za lesno industrijo (ki se je leta 1947 izločilo iz Ministrstva za industrijo in rudarstvo) v **Ministrstvo za gozdarstvo in lesno industrijo**. Tudi ta povezava je trajala le eno leto, kajti zaradi velikih nalog in velikih težav na obeh področjih dejavnosti (gozdarstvu in lesni industriji) v obdobju petletnega načrta se je leta 1949 ta resor razdelil v posebno **Ministrstvo za gozdarstvo** in posebno Ministrstvo za lesno industrijo. Zaradi spremembe našega upravnega in gospodarskega sistema po letu 1950, ko so odpadla ministrstva kot organi uprave in AOR (centralni organ) za gospodarstvo, je nastala prehodna oblika »svetov«: gozdarstvo je sodilo v **Svet za kmetijstvo in gozdarstvo**, lesna industrija pa v Svet za industrijo. Po ukinitvi obeh svetov leta 1953 sta se obe dejavnosti v zmanjšanem obsegu – gozdarstvo in lesna industrija – združili v **Državnem sekretariatu za gospodarstvo**. Naslednje leto – leta 1954 – pa se je pokazala nujna potreba po močnejši upravni enoti na področju gozdarstva in ustanovljena je bila republiška **Uprava za gozdarstvo pri Izvršnem svetu Ljudske skupščine LRS**.

Tako se je v Sloveniji v desetih letih oblikovala in izoblikovala organizacija gozdarske upravne službe v vrhovni instanci, ki je ustrezala tedanjemu stanju družbeno-političnega razvoja.

Kratek pregled zakonodaje s področja organizacije in delovanja gozdarstva

Kljub veliki centralizaciji oblasti v Jugoslaviji pa je na gozdarstvo v Sloveniji prevladujoče vplivala republiška zakonodaja. Na nivoju Jugoslavije je bilo dejansko nemogoče v večji meri uskladiti področje gozdarstva. Tako je bilo vrsto stvari prepuščenih republikam, ki pa so morale potekati v skladu z jasno politično usmeritvijo države. Prav gozdarstvo v Sloveniji je imelo neko posebnost, to je velik delež zasebnih gozdov.

Republiški predpisi LRS so se glede gozdarstva vse do leta 1950, ko je izšel slovenski zakon o gozdovih, večinoma omejevali zlasti na ukrepe v organiziranju

državnega oblastvenega, predvsem pa državnega gospodarskega gozdarskega sektorja. Izjema je bilo lovstvo, ki je bilo tudi za nedržavni sektor oblastveno urejeno s podrobnimi, toda začasnimi predpisi.

Gozdarsko gospodarsko področje je najprej urejala vladna uredba, ki je izšla 4. oktobra 1945, in sicer o ustanovitvi državnega gozdnega in lesnega industrijskega podjetja LES¹³⁹. Poslovni predmet tega podjetja je bil upravljati in izkoriščati vse gozdove ter obrate gozdne in lesne stroke na ozemlju LRS, ki so bili državna last in ki bi še prešli v last države.

Zaradi pregleda osebja gozdarske in lesne stroke v LRS je bila 18. oktobra 1945 izdana ministrska odredba o obveznem pripravljanju osebja gozdarske in lesne stroke¹⁴⁰.

Da bi postavili temelje v načrtovanju gozdnega in lesnega gospodarstva ter pospešili tehnični napredek v gozdarstvu, je bila 21. aprila 1947 izdana vladna odločba o ustanovitvi Gozdarskega instituta Slovenije¹⁴¹.

Pomembna določila o gozdarstvu vsebuje zakon, ki je bil izdan 2. avgusta 1947, o petletnem načrtu za razvoj narodnega gospodarstva Ljudske republike Slovenije v letih 1947 do 1951¹⁴², ki je bil pripravljen v okviru imenovanega istovrstnega zveznega zakona.

Za gospodarjenje z državnimi gozdovi in gozdnimi zemljišči ter ustreznimi lesnoindustrijskimi obrati republiškega pomena v LRS je bila 7. februarja 1948 izdana vladna odločba o novi ureditvi gozdnih gospodarstev republiškega pomena¹⁴³, s katero je bilo prejšnjih 7 pravno obstoječih državnih republiških gospodarskih podjetij gozdarskega resorja ukinjenih in je bilo ustanovljenih 16 novih gozdnih gospodarstev republiškega pomena.

Z vladno uredbo, ki je bila izdana 11. decembra 1947, o ustanovitvi Uprave za pogozdovanje in melioracijo Krasa¹⁴⁴, je bila pri Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo LRS ustanovljena posebna Uprava za pogozdovanje in melioracijo Krasa.

Pri istem ministrstvu je bila ustanovljena posebna uprava z vladno odredbo z dne 19. decembra 1947 o ustanovitvi Uprave nedržavnih gozdov¹⁴⁵, in sicer zaradi boljšega gospodarstva z gozdovi združnega in zasebnega sektorja, njihove izrabe ter zaradi organizacije in vodstva izvajanja načrta na nedržavnem gozdnem področju.

V resorju Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo LRS sta bila ustanovljeni še Uprava za urejanje gozdov¹⁴⁶ ter Uprava za urejanje hudournikov¹⁴⁷. Prva je bila

¹³⁹ Ur. list SNOS in NVS, 301/43-45, s popravkom v Ur. list SNOS in NVS, št. 49

¹⁴⁰ Ur. list SNOS in NVS 335/47-45

¹⁴¹ Ur. list LRS, 89/17-47

¹⁴² Ur. list LRS, 181/31-47

¹⁴³ Ur. list, LRS 49/7-48

¹⁴⁴ Ur. list LRS, 313/51-47

¹⁴⁵ Ur. list LRS, 332/53-47

¹⁴⁶ Ur. list LRS, 71/10-48

¹⁴⁷ Ur. list LRS, 72/10-48

Pri tem moramo tudi poudariti, da ima tudi cena svojo prvenstveno vlogo pri produkciji teh sortimentov, kar je dejstvo, da so proizvodni stroški mnogokrat večji, kot pa znaša prodajna cena sortimentov.

Dalje je cena celuloznega in jamskega lesa napram tesanemu lesu v nepravilnem razmerju in vsled tega vsak član gozdnih zadrug izdeluje trame, ker mu kljub večjim stroškom donajajo večji zaslužek. Vsled tega se v združnem, še bolj pa v privatnem sektorju ki sta si še precej sorodna, iz drobnejšega iglastega lesa izdeluje povečini tesan stavbni les (trame) na škodo celuloznega in jamskega lesa.

Iz tega tudi sledi, da zadruga vse premalo popularizirajo važnost produkcijskega plana med svoje člane, kakor tudi Ljudski odbori premalo upoštevajo naloge in koristi, ki jih daje gozd v dosego naše petletke.

Poročilo je predlagalo naslednje predloge za delovanje zadrug v prihodnje:

- Iz dejstva, da znaša privatna gozdna površina, ki še ni zajeta v združno gozdno proizvodnjo okoli 60% in da je les eden najvažnejših produktov, ki nam pomaga dvigniti zaostalost in obnoviti našo domovino, je nujno potrebno, da najvišji združni organi oblasti posvetijo vso iniciativo, da na pravilen in zdrav način povezuje privatne gozdove v združno obliko gospodarstva.
- Današnje lesno produktivne zadruga, ki svoj les predelujejo na lastnih žagah je preusmeriti tako, da bodo svoje obrate racionalizirale, da bodo dajale pri zmanjšani masi oblovine čimveč lesnih izdelkov. Te zadruga naj bi nosile naziv »Gozdna in lesna zadruga«. Vse ostale zadruga, ki les predelujejo na najetih žagah ali plačujejo žagarine pa naj se preusmerijo iz predelave lesa v vzgojo gozdov. Te zadruga naj bi posvetile svoje delo prvenstveno izkoriščanju gozdov na racionalni način, vzgoji in prevzgoji gozdov. Vse les bi oddajale državnim tovarnam v predelavo. Ime oz. naziv teh zadrug naj bi bil »Gozdna zadruga«. Lesni oziroma gozdni odseki pri Naprozah naj bi bili podvrženi strokovni kontroli odseka za združništvo pri MKG in Zvezi gozdnih in lesnih zadrug.
- V krajih kjer zadruga v gozdarstvu še ne obstajajo jih je ustanavljati na najnižji osnovi t.j. združna pogozdovanja, združna izgradnja gozdnih poti in cest, itd. Iz teh naj bi rasle popolnejše gozdne zadruga, ki bi zajele vsa dela naprednega gozdnega gospodarstva. Omenjene zadruga naj bi se postopno združevale iz manjših v večje, ki naj bi zajele najmanjšo gozdno površino cca 5.000 ha, to pa radi tega, ker je ta površina meja s katero se že racionalno gospodari.
- Za te namene je potrebno čimprej usposobiti strokovni in združni kader, ki bo sposoben združno zajeti gozdove, jih dvigniti, da bo naša bodoča lesna industrija in kemična predelava lesa zasigurana z lesom, ker bodo imele 70% gozdov Slovenije.
- Zadruga naj postopno likvidirajo venecijanke in modernizirajo obstoječe polnojarmenike če so v lasti zadrug. Vse odpadke pa morajo oddajati za kemično predelavo lesa. Zadruga je treba strogo nadzorovati glede žaganja lesa izpod 20 cm premera, ker so rudniki in celulozne tovarne v velikih stiskah zaradi pomanjkanja lesa.

- Ker v zadrugah prevladuje še stara kapitalistična miselnost je z aktivizacijo vsega političnega in združnega aktiva z metodo prepričevanja vnašati duh socializma in aktivizirati ljudske množice v svrhu reorganizacije in ustanavljanja združnega gozdnega gospodarstva.
- Pri reorganizaciji, ki se naj izvaja potom množičnih sestankov združnih članov in vsega prebivalstva, je izvesti sistematično čiščenje združnih vodstev in uslužbencev od raznih vrinjencev in špekulantov. Izvedba tega pa se mora izvajati le na podlagi ugotovitve stanja na terenu.
- Zelo velike važnosti je izvedba plana. Vsled tega je zadrugam nuditi vso materialno in moralno pomoč oblasti in pritegniti k sodelovanju ostale zadruga, množične organizacije in OF odbore. Posebno pri tem lahko veliko koristi mladina. Krajevne in tudi okrajne organizacije LMS naj bi organizirale udarniško delo pri izgradnji poti, da tako čim lažje in ceneje izkoristimo oddaljenejšo gozdove in pocenimo produkcijske stroške manjvrednejših sortimentov, ki se jih zadruga branijo izdelovati.

Politiki dotedanji razvoj gozdnega združništva ni bil pogodu. Politika je želela prek zadrug priversti kmečko posest v socialistično gospodarstvo in potrebni so bili novi ukrepi.

Razvoj gozdnega združništva je šel po novi poti

V težnji, da bi posplošili združno gibanje in pospešili njegov razvoj, so leta 1948 izvedli – precej šablonsko – reorganizacijo samostojnih lesnoproductivnih zadrug z utemeljitvijo, da so kot bolj ali manj avtonomne preveč krepile individualističen način gospodarstva svojih članov. Njihova dejavnost je bila vključena v splošne kmetijske zadruga (KZ), kjer so bili ustanovljeni posebni lesni odseki. Tako so bili po sto letih drobljenja gozdne posesti ustvarjeni splošni, široki gospodarski oz. organizacijski temelji za načrtno povezovanje zasebne kmečke posesti. Da je šel razvoj v tako smer, je leta 1947 dosegel podpredsednik vlade FLRJ Edvard Kardelj z razpravo Kmetijsko združništvo v planskem gospodarstvu, v kateri je določil splošna načela združništva v naši temeljni proizvodnji ter nakazal najprimernejše organizacijske oblike. Kardelj v svoji razpravi sicer posebej ne omenja zadrug s področja gozdarstva in lesnega gospodarstva, vendar je povsem jasno, da vključuje tudi to dejavnost. To je mogoče ugotoviti iz naslednjih njegovih razlag: Vsekakor je najbolj pravilno in najbolj koristno, da se v naši vasi razvija enoten tip osnovne kmetijske zadruga, ki bi v sebi združevala vse panoge gospodarske dejavnosti na vasi, t.j. današnje funkcije nabavo-prodajne, kreditne in predelovalne-productivne zadruga, kakor tudi vse druge oblike združne gospodarske aktivnosti, ki so povezane s splošnimi ekonomskimi in geografskimi pogoji, v katerih posamezna zadruga deluje. Tak enoten tip kmetijske zadruga se pri nas že uspešno razvija. Njegova prednost je zlasti v tem, da se lahko stalno razvija in izpopolnjuje vzporedno z vnašanjem različnih naprednih ukrepov in tehniko v kmetijstvu.

Nato je navedenih vrsta slabosti šole: neprimeren učni program za zahtevnejša gozdarska dela, slaba opremljenost šole z učili ter neprofesionalen status večine učiteljev, neprimerna socialna struktura učencev. Mnenje se je končalo takole: *Zato mora vsak, kateremu leži blagor dežele na srcu, z odkritosrčnim veseljem pozdraviti to, da je slavni deželni zbor sklenil, gozdarsko šolo združiti s kmetijsko, ki se bo na Dolenjskem napravila. Kmečki fantje se bodo zraven poljedelstva naučili tudi gospodarstva z gozdom ter se bo s tem dosegel namen, ki je bil od začetka zvezan z napravo tukajšne gozdarske šole.* Deželni odbor je na podlagi omenjene izjave 16. oktobra 1875 dokončno sklenil, da se snežniška šola ukine. Uradni razlogi so bile slabosti, ki so bile povezane s šolo, in predvsem dejstvo, da ni bil dosežen prvotni namen gozdarske šole: nuditi kmečkim sinovom s poukom in praktičnimi vajami znanje za gospodarjenje in gojitev majhnih ter zanemarjenih kmečkih površin. V šolo se namreč niso vpisovali kmečki fantje, temveč sinovi meščanov in uradnikov, ki bi se radi posvetili gozdarskemu poklicu in po končanem šolanju postali uradniki večjih gozdnih posestev ali pa nadaljevali študij na višji gozdarski šoli. Takim razlogom je bilo težko oporekati; prav gotovo so ukinitve šole pospešili, vsekakor pa je bil odločilen tedanji politični trenutek, ki nikakor ni bil naklonjen šoli z izključno slovenskim učnim jezikom. Nenazadnje je bil lastnik snežniške graščine Jurij Schönburg-Waldenburg, nemški knez, ki gotovo ni želel nasprotovati uradni politiki. Čeprav s pokroviteljstvom ni imel večjih stroškov, je vendar treba poudariti njegovo pozitivno vlogo, saj je bil praktično edini, ki je šoli ponudil streho nad glavo. Nadvse uspešen in pomemben zagon slovenskega gozdarskega šolstva je zastal leta 1875, slovenski učni jezik pa se je vrnil v gozdarske predavalnice šele leta 1931. Kakor koli je bila ocenjena kakovost omenjene šole, pa je dejstvo, da so se snežniški učenci v službah izkazali kot dobri delavci. Čeprav šola ni bila brez pomanjkljivosti, je le vzgojila precej dobrih in spretnih gozdarjev, ki jih je slovensko gozdarstvo zelo potrebovalo.

V letih 1892 do 1909 je v Idriji delovala gozdarska šola z nemškim učnim v jezikom

Šestnajst let po ukinitvi prve gozdarske šole na slovenskem ozemlju je bila 1892. leta ustanovljena druga gozdarska šola, to pot v Idriji. Pouk je bil enoleten, potekal je le v nemščini (pisali so v gotici). Do leta 1899 se je imenovala Šola za gozdne čuvaje, pozneje, do ukinitve leta 1909, pa Logarska šola. Kader za šolo so izbirali med zdravimi in pismenimi gozdnimi delavci z odsluženim vojaškim rokom. V aktih o ustanovitvi šole je zapisano, da je bila šola določena za sprejem predvsem učencev iz južnih dežel Avstro-Ogrske. To zapoved so prekršili že prvo leto in sprejeli enega učenca iz Gornje Avstrije in enega iz Spodnje Avstrije. Pozneje so šli celo tako daleč, da v nekaterih šolskih letih sploh niso sprejeli učenca iz dežel, kjer prebivajo Slovenci (Kranjska, Primorska itn.). Tudi iz drugih dežel s slovanskim življenjem (npr.

Češka, Moravska) so sprejeli predvsem Nemce, kot je mogoče ugotoviti iz statistike. V zadnjih letih delovanja šole so na šolanje sprejemali le sinove Nemcev in njihovih privržencev. Oblasti niso želele, da bi se na gozdarski šoli v Idriji vzgajal narodno zavedni slovenski kader.

Pozneje, do prve svetovne vojne, na slovenskem ozemlju ni bilo gozdarskih šol. V tisti dobi so pomanjkanje gozdarskih šol občutili že kmetje – gozdni posestniki, vendar jih takratne, Slovincem nenaklonjene avstro-ogrske oblasti niso dovolile. Kot nekakšno nadomestilo za gozdarsko šolo na Slovenskem so na kmetijskih šolah (na Grmu pri Novem mestu) predavali gozdarstvo kot poseben predmet.

V Idriji je bila pospeševalna gozdarska šola tudi pod Italijo

Ko je zaradi odhoda nemškega osebja s slovenske Primorske po okupaciji Italije nastalo veliko pomanjkanje zlasti nižjega gozdarskega kadra, so Italijani 1920. leta v Idriji ustanovili tako imenovano pospeševalno gozdarsko šolo, ki je svoj enoletni program obdelala v dveh mesecih. Šola je obstajala le dve leti in v treh skupinah je bilo 62 absolventov. Vsi so bili Slovenci, učni jezik pa je bila italijanščina.

Gozdarsko šolstvo v Sloveniji v stari Jugoslaviji

Po prvi svetovni vojni, tudi v Jugoslaviji, slovensko gozdarstvo polnih 12 let ni moglo ustanoviti slovenske gozdarske šole. Po številnih brezuspešnih prošnjah in posredovanjih strokovnih in gospodarskih krogov ter raznih posameznikov je bila leta 1930 končno le ustanovljena Nižja gozdarska šola v Mariboru, kjer se je začel pouk januarja 1931. Delovala je vse do kapitulacije Jugoslavije, aprila 1941.

Sgerm (SGERM, 1955) je takole pojasnil težave z ustanavljanjem omenjene šole: *Značilno je, da je situacija po prvi svetovni vojni prinesla slovenskemu narodu nepopolno univerzo in razne druge strokovne šole. Le gozdarska, pa še ta najnižje stopnje, je bila med poslednjimi. To je značilno za takratne politične in gospodarske razmere v Sloveniji, kajti le Gozdarsko društvo, oblastni gozdarji in kmečki gozdni posestniki so vztrajno zahtevali ustanovitev nižje gozdarske šole, medtem ko lesnoindustrijski in trgovski krogi za njo niso bili navdušeni, ker so pač dobro vedeli, da se bodo s strokovno usposobljenostjo gozdnih posestnikov njihovi veliki dobički zmanjšali.*

Žal šola tudi po ustanovitvi ni imela mirnega in normalnega razvoja, kajti stalno ji je pretila nevarnost ukinitve. Namen šole je bil teoretično in praktično izobraževati mlade kmečke sinove za strokovno upravljanje svojih in tujih manjših gozdnih gospodarstev ter le izjemoma s teoretskim in praktičnim poukom vzgajati logarje in gozdarje za državno službo ali za večje zasebne gozdne posestnike. Šola je bila enoletna in dveletna. Pogoj za vpis v enoletno šolo je bila ljudska šolska izobrazba, medtem ko je bila za sprejem v dveletno šolo potrebna predizobrazba, enakovredna dvema razredoma gimnazije ali pa trem razredom meščanske šole in starost 16 do

varstvo gozdov 32 ur, izkoriščanje gozdov 16 ur, postranski gozdni proizvodi 12 ur, izmera lesa 12 ur, zakonodaja 12 ur, lovstvo 8 ur, administracija 8 ur.

Potekalo je tudi dodatno usposabljanje. Tako je bil od 15. januarja do 28. februarja v Bistri tečaj za okrajne logarje - inštruktorje. Na 180-urnem tečaju so imeli takle program¹⁸⁸: gojenje gozdov 34 ur, varstvo gozdov 24 ur, izkoriščanje gozdov 24 ur, izmera in urejanje gozdov 24 ur, predelava lesa 16 ur, gradbeništvo in zemljemerstvo 16 ur, lovstvo 10 ur, zakonodaja 16 ur, administracija in statistika 16 ur.

Po zaključenem tečaju za logarje v Dol Toplicah, 12. februarja 1950, je bil predsednik izpitne komisije inž. Hinko Rejic. Takole je poročal o uspehu¹⁸⁹: odličen 2, prav dober 11, dober 25, zadosten 5, izključen 1.

Seznanimos se še, s kakšno dejavnostjo ali poklicem so se tečajniki za logarje ukvarjali pred tem: kmečki delavec 4, gozdni delavec 7, tovarniški delavec 6, kmečki sin 3, zidar 2, pek 1, lesni manipulant 1, čevljar 2, rudar 1, mizar 1, dimnikar 1, lovec 1, kurjač 1, mojster v celulozni tovarni 1, gostilničar 1, traktorist 1, tesar 3, logar 6.

Tečaji za logarje so potekali tudi v drugih krajih. Tako je 10 od 11 logarjev okraja Gorica, ki so se zaposlili v letih 1947–1949, obiskovalo tečaj v Št. Petru ali Škofji Loki. Tudi ti logarji so v pretežni meri prišli iz delavskih in kmečkih vrst in večina je imela končano le osnovno šolo, le eden je bil pred vojno občinski gozdni čuvaj¹⁹⁰.

Nujnost dodatnega izobraževanja, posebno še logarjev in manipulantov, je bila med glavnimi nalogami Društva inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije. Takole so zapisali to obveznost leta 1952 (SLOVNIK, 1952):

Ena najvažnejših je izpopolnitev strokovnega znanja logarjev in manipulantov. V poslednjem času je bilo v nedržavnem sektorju imenovanih okoli 600 novih logarjev, ki pa v mnogih primerih nimajo zadovoljivega osnovnega strokovnega znanja.

Poleg logarjev in gozdnih čuvajev je bilo treba vsaj z osnovnim gozdarskim znanjem seznaniti tudi nameščence, zaposlene v zadrugah, pa tudi izvoljene predstavnike ljudstva, ki so bili v posameznih ljudskih odborih zadolženi za gozdarsko področje.

Lesne zadruge naj bi poleg odkupa in predelave lesa skrbele tudi za boljše gospodarjenje z gozdovi svojih članov, zato so ustanavljale gozdarske odseke. Za to dejavnost pa niso imeli usposobljenih kadrov. Zaradi velikih težav s primernim kadrom in pomanjkanja znanja so od 15. maja do 30. avgusta 1947 za združne nameščence pripravili gozdarski tečaj.

Do 10. avgusta je trajala teorija, nato so se do 20. avgusta podali na teren, od

20. do 25. avgusta so opravljali izpite, na koncu pa so se napotili še na zaključno ekskurzijo¹⁹¹.

O usposabljanju v poročilu o delovanju gozdarstva v letu 1947 piše¹⁹²: *Izven plana je bil organiziran dvomesečni tečaj za vodje gozdarskih odsekov pri lesnih zadrugah v Ljubljani, ki ga je končalo 23 tečajnikov.*

Izobraževanje okrajnih gozdarskih poverjenikov

Na okrajnih ljudskih odborih je med številnimi poverjeništvu delovalo tudi poverjenišтво za gozdarstvo. Poverjenišťva so imela velike pristojnosti, poverjeniki, ki so bili politično-oblastne osebnosti, pa malo znanja o gozdu in gozdarstvu. Zato so zanje prirejali tečaje. Prve tečaje za okrajne gozdarske poverjenike so opravljali že leta 1949. Tečaj za okrajne poverjenike za gozdarstvo je trajal 26 dni, in to od 4. do 29. januarja 1949. Program je bil takle: prvi dan je bila otvoritev, 19 delovnih dni je potekal tečaj, en dan so namenili strokovni ekskurziji, predzadnji dan je bil izpit, zadnji dan pa še zaključek tečaja. Če k temu prištejemo še tri nedelje, je bilo to skupaj 26 dni.

Kako malo znanja o gozdarstvu so imeli okrajni poverjeniki za gozdarstvo, se lahko prepričamo iz naslednjega zapisa Aleša. (ALEŠ, 1951)

Februarja 1951 je Ministrstvo za gozdarstvo LRS organiziralo tritedenski teoretično-praktični tečaj za okrajne gozdarske poverjenike. Iz gozdarske stroke so predavali strokovnjaki iz resorja in Gozdarskega inštituta Slovenije. Ko je bil končan ta izredno potreben in koristen tečaj, so okrajni poverjeniki opravljali izpite v navzočnosti ministra za gozdarstvo Jake Avšiča. Glede na dotedanjo tečajniško prakso je bil tečaj izredno pomemben, saj tečajniki tokrat niso bili mladi ali neizkušeni ljudje, temveč izvoljeni predstavniki ljudstva, moške zrelih let, ki so bili na vodilnih položajih in jim je ljudstvo zaupalo odgovorno nalogo gospodarjenja z gozdovi.

Tečaja so se udeležili poverjeniki iz okrajev: Grosuplje, Kočevje, Novo mesto, Trbovlje, Trebnje, Kamnik, Nova Gorica, Ilirska Bistrica, Ptuj, Radovljica, Celje - okolica, Črnomelj, Krško, Kranj - okolica, Sežana, Gornja Radgona, Ljubljana - okolica, Postojna, Slovenj Gradec, Šoštanj, Murska Sobota in iz KLO Hrastnik.

Franjo Aleš (ALEŠ, 1951) je takole predstavil delo okrajnih poverjenikov za gozdarstvo, ko je poročal s tega tečaja:

Gospodarjenje z zasebnimi in združnimi gozdovi v Sloveniji pomembno vpliva na razvoj našega ljudskega gospodarstva. Zato so naloge okrajnih gozdarskih poverjenikov težke in odgovorne. Obsega teh nalog poverjenik ne bo mogel obvladati, niti ne bo mogel zavzemati pravičnega stališča, če jih ne bo razumel in če ne bo dovolj poznal gozdarske stroke. Ne samo politična razgledanost in s tem v zvezi pravilno pojmovanje zahtev

¹⁸⁹ ARS fond 675, fascikel 11

¹⁹⁰ ARS fond 675, fascikel 11: Rejic, poročilo, 22. maj 1950, o konferenci okrajnih logarjev v Gorici

¹⁹¹ ARS fond 1118, fascikel 44

¹⁹² ARS fond 675, fascikel 98

in združno v eno poverjenišvo. Sam predsednik je mnenja, da bo to poverjenišvo preveliko in da gozdarstvo ne bo prišlo do izraza. Obdržati nameravajo starega gozdarja Krapeža in Lebana. Predsednika sem seznanil z gozdarsko problematiko ter da se naj okraj bolj zanima za vzgojo in varstvo gozdov, ker bo imel les v bodočnosti vedno večjo ceno.

V Komnu sem pregledal drevesnico, katera je zelo dobro oskrbovana. Vodi jo upokojeni gozdar Kafol. Sploh spada drevesnica v Komnu med naše najboljše drevesnice v naši državi. Tov. Kafol me je tudi opozoril na razne nedostatke naših gozdarjev na Krasu.

Na Gozdnem gospodarstvu v Št. Petru imajo nekaj logarjev za upokojitev. Tov. Gole mislijo namestiti za upravitelja na GU Bukovje, tov. Jelinčiča pa v Ilirsko Bistrico, da se na ta način pojača kader na terenu. Dodeljenega gozdarskega inženirja - pripravnika so dali na gozdno upravo Mašun. Gozdno gospodarstvo Postojna je dobro v svojem delu, vendar se premalo briga za življenjski standard delavcev, tako n.pr. pri nabavi obutve in obleke. Zanašajo se samo na to kar jim bo preskrbel resor. Gozdna uprava Št. Peter se je preselila na Vrh Korena v Javornik.

Odkazovanje na območju Javornika ter Mašuna je uprava dobro izvršila, vendar bo potrebno ojačati v Leskovi dolini revirno vodstvo z ozirom na važnost kraških gozdov.

Dne 10. febr. 1951 sem bil na GG Celje, kjer sem pregledal izpolnjevanje plana hmeljevk. Plan hmeljevk je dosežen 30%. Predavanj o gozdarstvu so imeli njihovi strokovnjaki 16. Gospodarska knjiga se vodi na vseh upravah. Okrajno poverjenišvo ima odkazati še 14.000 m³. Z odkazovanjem bodo gotovi komaj do konca aprila.

Dne 9. marca 1951. OLO Šoštanj ne bo mogel izvršiti sečnje hmeljevk, ker je v višinskih legah 2-3 m snega /Luče, Smrekovc, Logarska dolina/. Pri kmetu Žlebniku leži 400 m³ posekanega lesa, katerega obnovitvena zadruga iz Krškega ni speljala.

Kmetje precej novine požigajo, posebno na takih parcelah, ki so v katastru označene kot pašnik in gmajna. Novino rabijo za pridelovanje žitaric in krompirja za svojo družino.

Okraj hoče, vsled pomanjkanja finančnih sredstev, odpraviti pavšal logarjem, zaradi tega logarji groze, da bodo zapustili službo. Potrebno bo intervenirati na zakonodaji.

LITERATURA

1. ALEŠ, F., 1951. Kakšne uspehe je lani doseglo gozdarstvo Slovenije. Gozdarski vestnik, str. 166-170.
2. ALEŠ, F., 1951. Skrb za strokovno izobrazbo okrajnih poverjenikov za gozdarstvo. Gozdarski vestnik, str. 160-163.
3. ANŽELJ, F., 1947. Značaj LO in sodelovanje gozdarjev v LO, Gozdarski vestnik, str. 78-79.
4. BELTRAM, V., 1951. Vzgoja pomožnega gozdarskega kadra. Gozdarski vestnik, str. 75-80.
5. BELTRAM, V., 1955. Gojenje gozdov v prvem povojnem desetletju. Gozdarski vestnik, str. 288-296.
6. BRINAR, M., 1948. Naši strokovni kadri, Gozdarski vestnik, str. 193-197.
7. BRINAR, M., 1952. Strokovni izpiti - merilo strokovne razgledanosti. Gozdarski vestnik, str. 108-114.
8. B.I., 1948. Gozdni delavci - udarniki v Gornjem Gradu. Gozdarski vestnik, str. 83.
9. CIMPERŠEK, M., 2001. Gozdarstvo na celjskem. Pol stoletja Gozdnega gospodarstva Celje. Rogaška Slatina, samozaložba.
10. ČOKL, M., 1947. Po prvem letu smolarjenja v Sloveniji. Gozdarski vestnik, str. 107-111.
11. ČOKL, M., 1947. O pridobivanju borove smole. Gozdarski vestnik, str. 58-65.
12. DITRICH, B., 1947. Predelava in uporaba borove smole. Gozdarski vestnik, str. 74-76.
13. FUNKL, L., 1969. Raziskovalno delo na področju gozdarstva v Sloveniji v povojni dobi. Zbornik št. 7. Biotehniška fakulteta v Ljubljani, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Ljubljana.
14. FUNKL, L., 1985. Slovensko gozdno in lesno gospodarstvo po letu 1941. Pomen zgodovinske perspektive v gozdarstvu. Gozdarski študijski dnevi. Biotehniška fakulteta VTOZD za gozdarstvo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.
15. GABROVŠEK, E., 1948. Pregled pravnih predpisov o gozdarstvu izza osvoboditve do pomladi leta 1948. Gozdarski vestnik, str. 126-132.
16. GABROVŠEK, E., 1952. Predpisi o gozdovih z razlago. Pregled za LR Slovenijo po stanju 20. februarja 1952. Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije LRS Ljubljana.
17. GABROVŠEK, E., 1956. Predpisi o gozdovih in lesu. Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesne industrije LRS Ljubljana.
18. GAŠPERŠIČ, I., 1947. Pridobivanje borove smole v Slov. Primorju. Gozdarski vestnik, str. 39.
19. GAŠPERŠIČ, I., 1948. Izkušnje smolarjenja v Slov. Primorju v l. 1947. Gozdarski vestnik, str. 58-59.
20. HACE, M., 1947. Letošnji načrt sečnje. Slovenski poročevalec 4. junija 1947. Gozdarski vestnik, str. 143-144.
21. HACE, M., 1951. Vloga delavskih svetov v gozdarstvu. Gozdarski vestnik, str. 49-53.
22. HRIBAR, J., 1948. Treba je mobilizirati vse delovne ljudi, da bodo aktivno sodelovali v združni akciji. Mladina, 24. januarja 1948. Gozdarski vestnik, str. 17.